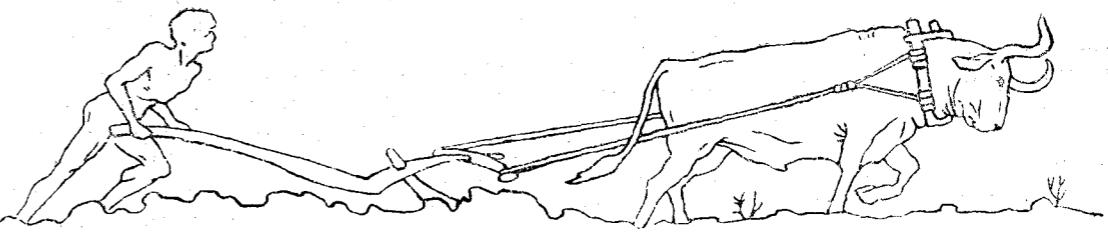

ΑΝΟΙΞΙΣ

ΥΠΟ Ι. Φ. ΜΙΛΔΕ

ΠΑΝΔΩΗΝΔΙΔ

ΕΤΟΣ Ι' 28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1910

ΝΕΚΡΟΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΗΣ

Ο ταν ενρέθη δ πνιγμένος, ἀκριβῶς κάτω ἀπὸ τὸν βράχον τοῦ Κοιμητηρίου, ἀνάμεσα εἰς τὴν Μεγάλην Ἀμμον καὶ εἰς τὸν Ταρσανᾶν, δίλυγον ἀκόμα ἥθελε νὰ βασιλέψῃ δῆλος, ἢ μᾶλλον νὰ κυρφθῇ δύπισσος ἀπὸ τὸ γείτον βουνόν ἀντικρύν. Τότε αἱ ἀρχαὶ τοῦ τόπου — δὲ Εἰρηνοδίκης τοῦ πάλαι ποτὲ εἰρηνοδικείου, καὶ δὲ Νωματάρχης δὲ ἀστυνομεύων —, ὀλεφάνθησαν διτὶ ἔπρεπε νὰ μείνῃ δλονυχτὶ ἄταφος, ἐπειδὴ ἡτο ἀνάγκη νὰ τὸν σχίσουν οἱ γιατροί, διὰ νὰ βεβαιωθῇ ἂν τὸν πνιγμένος ἡ δὲν ἦτον.

Καὶ ἡτον καλῆς ψυχῆς ἄνθρωπος, δ συχωρεμένος δὲ Κώστας τοῦ Σταματάκη. Φαίνεται, εἶχε ταξεῖ εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Κνιστριώτισσαν, νὰ τὸν ἀξιώσῃ νὰ ταρῇ εἰς τὸ χῶμα τῆς μικρᾶς νήσου τοῦ — ἐκεὶ ἐπάνω εἰς τὸν θαλασσόπληκτον βράχον, ὃπου τὰ κύματα φαίνονται νὰ τραγουδοῦν μιστηριώδες νανούρισμα εἰς τοὺς νεκρούς — καὶ ἡ Παναγία ἡ Κνιστριώτισσα τοῦ παρεχώρησε τὸ ταπεινὸν αἴτημα, ἀφοῦ ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ἔπλευσε ναναγός εἰς τὸ κῦμα, καὶ ἀπέδωκε τὴν ἀπλοϊκὴν ψυχήν του πελαγωμένος εἰς τὴν πάλιν μὲ τὸν Χάρον τὸν θαλάσσιον, δὲν ἔπαινε νὲ ἀντικρύζῃ τὸν ἔρημον ναΐσκον τῆς πέραν εἰς τὸ δυτικὸν πλάγιο τοῦ χαριτωμένου νησιοῦ. Ἐκεὶ λοιπὸν ἀγνάντευε, καὶ ἐκεὶ ἡτον προσκολλημένος δὲ πόθιος του, μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς του. Καὶ ἐκεῖ ἀστριζεν ἀκόμη τὸ παλαιόν ἔρημον μοναστηράκι, προσκύπτον μέσα ἀπὸ βαθεῖαν χλόην ἀνάμεσα εἰς τὰς πίτυς καὶ τὰς καστανέας, δίλιγον ὑψηλότερα ἀπὸ τὴν ὁραίαν θαλασσίαν ἀγκάλην τοῦ Ἀσέλινου, δπου ἔβασιλενε γλυκὰ σιγὰ δῆλος, ὡς νὰ ἔκρυψτεν δίλιγον κατ’ δίλιγον τὰ χρυσᾶ καὶ στίλβοντα στολίδια του μέσα εἰς τὸν θησαυρὸν του.

Καὶ ὅταν ἡ μικρὴ καμπάνα ἐκάλει τοὺς ἀγροίκους βοσκούς τοῦ βουνοῦ εἰς τὴν προσευχὴν — οἱ δποιοὶ δὲν ἔπήγαιναν, ἀλλ᾽ ἵσως νὰ ἔκαναν

μακρόθεν ἔνα σταυρόν, ἢν ἦξευραν ἀκόμα νὰ κάμουν τὸν σταυρὸν τους — καὶ ἐδιάβαζεν δ πάτερ Ἐφραὶμ δ πνευματικὸς τὸν Ἐσπερινόν, μαζὶ μὲ τὸν Μιχαίαν τὸν ὑποτακτικὸν του, κατέβαινε τὰ σκαλοπάτια δ γέρων ἔως τὴν βρύσιν, διὰ νὲ ἀπολαύσῃ καὶ ἀπαξί ἀκόμη τὴν γλυκεῖαν μελαγχολίαν τῆς μοναξιᾶς μέσα εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην, τὴν δποίαν αὐτὸς εἶχεν δνομάσει «γωνίαν τοῦ Παραδείσου». Καὶ τῆς βρύσης τὸ μάρμαρον, τὸν κρονύδον καὶ τὴν λεκάνην, τὰ εἶχε φάγη τὸ νερόν. Καὶ μόλις εἰμποροῦσε νὰ διαβάσῃ τις, μισσούσμενος, τοὺς ἱαμβικοὺς στίχους, τοὺς δποίους εἶχε γράψει ποτὲ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς πηγῆς, δ διάσημος ἀσκητής δ ἀββᾶς Διονύσιος: «Χεῖρας, πρόσωπα καὶ πόδας νίπτων ἀβρῶς, ὁμοῦ δὲ καὶ διαυγὲς νῦν ὑδωρ πίνων, τῆς κολλιφείθρου τῆσδε τῆς κρήνης, ξένε, ψυχῆς τότε μνήσθητι Διονυσίου».

Καὶ ὑψηλὰ εἰς τὸ πλάγιο, σιμά εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, ἵστατο ἀκόμη δρθὶς δ χιλιετῆς πεντοκος, δπὸν εἰς τοὺς κλάδους ἐπάνω ἀνάμεσα στοὺς κλῶνας του, εἶχεν ενρέθη ἔνα καρόν αιωρούμενη ἡ λαμπρὰ Εἰκὼν τῆς Παναγίας. Ο πεντοκος δμοιαζει μὲ ἀνθρωπον δποὺ δὲν ἔκαρη τὴν κόμην εἰς δληγη τὴν ζωήν του. Απὸ τριακοσίων χρόνων καὶ πλέον κανεὶς δὲν ἔχει μωσει νὰ κόψῃ φύλλον ἀπὸ τὸ γιγαντιαῖον δένδρον. Ολοι οἱ κανίσκοι, οἱ καρποὶ τοῦ πεντοκον, μυριάδες ἀναριθμητοι, ἔξι ἀμνημονεύτων χρόνων ἔκρημαντο ἀνάμεσα εἰς τοὺς κλῶνας του. Είνε βέβαιον διτὶ ἐκεὶ ἐπάνω ενρέθη μίαν πρωταίαν, εἰς τὰ χύτια ἔξακόσια τόσα, ἡ Εἰκὼν τῆς Παναγίας. Ήτο ζωγραφισμένη ὡς προτομὴ παιδίσκης, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸν Χριστὸν βρέφος εἰς τὰς ἀγκάλας της, καὶ διὰ τοῦτο ἐσχείσθη μὲ τὰ Εἰσόδια, δταν προσεφέρθη «ώς τριετίζουσα δάμαλις» εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. Καὶ δ ναΐσκος τοῦ μικροῦ ἀσκητηρίου, δπως ἡτο τότε τὸ ὑστε-

δον κτισθὲν μοναστήριον, ἐπιμάτο ἐπ' ὅνδροι τῶν Εἰσοδίων. Ἡ εὐρεθεῖσα παραδόξως τότε εἰκών, ἐφάνη εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τὸν τότε ὡς νὰ ἦτο ἀδύνατο κόρη εὐαίσθητος, ἥτις ἐνέδωκεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ κάμῃ κούνια, νὰ λικνισθῇ αἰωδουμένη ἐπὶ τῶν κλάδων τοῦ δένδρου· καὶ διὰ τοῦτο ἐπωνομάσθη Παναγία ἡ Κουνίστρα, ἢ Κ'^νιστριώτισσα.

* * *

Ἐκεῖνο τὸ παλαιὸν ἀσκητήριον, τὸ δόποιον
ἀσπροβολῆ ἀνάμεσα εἰς τὴν βαθεῖαν πρασι-
νάδαν τῆς κοιλάδος, εἰς ὅλην τὴν παραθαλασσίαν
φάραγγα τὴν πολυσχιδῆ ἀπὸ τῆς ὑάκες καὶ τῆς
ἔρματιές, ἀντίκρυνεν δὲ πνιγμένος νεκρός, ὅταν
ἀρμένιζεν ἐπὶ ἡμέρας διὰ νὰ πλεύσῃ ἀπὸ τοὺς
κρημνώδεις αἰγαίαλους τῶν ὑπωρειῶν τῆς "Οσσης
καὶ τοῦ Πηγέων εἰς τὴν βάσιν τοῦ θαλασσίου
λόφου ὃπου λευκάζουν τὰ Μνημούρια τῆς μικρῆς
πατρίδος του, ἐκεὶ ὅπου προσκυνεῖ τοὺς βράχους
τὸ μόλις δαμασθὲν μετὰ γογγυσμῶν καὶ ὑλακτοῦν
κῦμα. Καὶ τὸ μικρὸν πλοῖον του, βάρκα μεγάλη,
σκαμπαβία φροτηγός, ἔπλεεν ἀπὸ Σαλονίκης εἰς
Ζαγορὰν καὶ ἔμπαλιν, φροτωμένον καὶ ξανα-
φροτωμένον. Ἡσαν οἱ δύο ἀδελφοί, δ. Γιάννης
π. ὁ Κωσταντῆς τοῦ Σταματάκη, καὶ μαζὶ των
ἐπέβαινεν δὲ ἔμπορός των. Μῆλα καὶ πατάτες
καὶ κάστανα ἐκόμιζον πρὸς τοὺς Ἐβραίους τῆς
Σαλονίκης, διὰ νὰ τοὺς ξαναφροτώσουν οἱ
Ἐβραῖοι ἐκεῖνεν ἄλλα εἴδη, λ. χ. δσπρια ἀνακα-
τωμένα, δλίγα πρόσφατα τῆς χρονιᾶς, δσον διὰ
δεῖγμα, καὶ πολλὰ περυσινὰ ἥ προπέρσινα σα-
πρακωμένα.

“Η βάρκα ήτον τιδιοκτησία του Γιάννη, τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ, δόστις καὶ ἐπλοιάρχει. Αὐτὴν ήτον ἡ περιουσία του εἰς τὸν κόσμον. “Οσον διὰ τὸν Κώσταν, οὗτος δὲν εἶχεν ἀποκήσει ποτὲ τίποτε. Εἶχε λάβει γυναικά ποτε, καὶ εἶχεν ἀποκήσει ἐν παιδίον. Εἴτα τὸ παιδίον ἀπέθανεν εἰς τὸν μαξὸν τῆς μητρός του, ἥ δὲ γυνὴ ἐφονεύθη, νομίζω, πεσοῦσα ἀπὸ τοῦ ἔξωστου, ἐν ἐκστάσει φρενῶν. ”Εκτοτε ἔμεινεν ἐλεύθερος, τόσῳ μᾶλλον, δσῳ ἥτο εἰς θέσιν νὰ ἔκτιμησῃ τὴν ἐλευθερίαν του, καὶ νὰ μὴ τὴν ἀπεμπολήσῃ πλέον. ”Εκυπτε τὴν κεφαλήν, ἔκαπτις, ἔπινε καφέ, καὶ δὲν ὅμιλει. Ποτὲ δὲν ἔβγαζε λόγον ἀπὸ τὸ στόμα του. ”Τι πλέον ἥ πενήντα ἔτῶν, καὶ ἐσυντρόφευε τὸν νεώτερον ἀδελφόν του, καὶ ἐθαλασσοπνίγετο προθύμως μαζί του, ἐν ἄκρᾳ ὑπακοῆς. Ό Γιάννης ἥτο διλγώτερον τῶν πενήντα ἔτῶν τὴν ἡλικίαν, εἶχε δὲ οἰκογένειαν, σχεδὸν μισήν δουζίνα παιδιά.

* Ήσαν καὶ αὐτὸι ὑμύματα τῆς τοκογλυφίας τῶν 36 τοῖς ἑκατόν, καὶ «τὸ διάφορο κεφάλι», ὅπως καὶ τόσοι ἄλλοι. (Τὸ ὅμιοιτέλευτον δέν το ἔκαμα ἐκ προθέσεως). Ο τοκογλύφος, βίαιος ἐπαίτης, (καὶ ἐνίστε ὁ ἐπαίτης, ὑπουλος τοκογλύ-

φος — ποιὸν ἐκ τῶν δύο θηρίων είνε τὸ χαλεπώτερον;) μὲ τὰ «θαλασσοδάνεια», καὶ μὲ τὸ 36 τοῖς %, εἶχε καταστρέψυ πρὸ πολλοῦ τὸ ναυτικὸν τοῦ τόπου των, καὶ εἶχεν ἔξανδραποδίσει ὅλον τὸν λαόν. Κλῆρος καὶ μοῖρα καὶ προορισμὸς τῶν δύο ἀδελφῶν, ὅπως καὶ τόσων ἄλλων, ἦτο νὰ θαλασσόνουν, νὰ παραδέρνουν, νὰ βασανίζωνται χειμῶνα καιρὸν μὲ τὴν ψυχὴν στὰ δόντια, νὰ «θανατοῦνται ὅλην τὴν ἡμέραν, ὡς πρόβατα σφαγῆς.» Τέλος... ἐσώθηκαν τὰ βάσανά του. Μίαν νύκτα, τὴν προτελευταίαν τοῦ Νοεμβρίου, ἡμέραν τοῦ φεγγαριοῦ, ὅπου ἦτο φοβερὰ ταραχὴ καὶ τρικυμία... καὶ τὸ μὲν πρόπτον κῦμα ἐσάλευσεν ἐκ βάθρων, δηλ. ἐκ τῆς τρόπιδος, τὴν βάρκαν, τὸ δεύτερον κῦμα τὴν ἐγέμισε νερά, διὰ νὰ πλέῃ ἵσα μὲ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, τὸ δὲ τρίτον κῦμα, τὸ σφοδρότερον, τὴν ἐσπλαχνίσθη, καὶ τῆς ἔδωκε τὸν τελειωτικὸν κτύπον· τὴν κατεπόντισε.

* * *

Δὲν ἀπέιχε μίλια ἀπὸ τὴν στεριάν, τὸ μέρος
ὅπου κατεποντίσθησαν. Ὁ Γιάννης ἦτο δεινὸς
κολυμβητής. Μὲ τὸ ὑποκάμισον καὶ μὲ τὴν
«σκελέαν» ἔπλευσεν, ἔπλευσε, κ' ἐφθασεν εἰς
τοὺς βράχους τοῦ γιαλοῦ, εἰς μίαν ἀπότομον
ἀκτὴν τῆς Ἀγιᾶς. Ἐκτύπησεν, ἐμωλωπίσθη,
ἐπρήσθη, καὶ μισοπινμένος, παγωμένος, ἐπάτη-
σεν ἐπὶ τῆς ἔηρᾶς. Ἡτο λυκαυγὲς ἥδη. Ἀφοῦ
ἐβυθίσθη ἡ βάρκα, ὕστερον ἤρχισε νὰ γλυκοχα-
ράζῃ ὁ οὐρανός, διὰ νὰ «μετανοήσῃ δποιος
ἐπνίγη», ή ἵσως, διὰ νὰ φωτισθοῦν τὰ ναυάγια.
Ο Γιάννης ἐκύttαξε παντοῦ, δεξιά, ἀριστερά,
πρὸς τ' ἄνω, πρὸς τὰ κάτω· δὲν εἶδε πουθενά
καλύβην, οὔτε ἄνθρωπον. Μισοπαγωμένος, ζαλι-
σμένος ὅπως ἦτον, ὃς ἀλλόκοτον δνειρον αἰσθα-
νόμενος τὴν ζωήν, μὴ βλέπων ἄλλοῦ που δρό-
μον οὔτε μονοπάτι, ἤρχισε ν' ἀναρριχᾶται τὴν
κρημνώδη ἀκτήν. Ἐγλιστρα, ἐπιάνετο μανιωδῶς
ἀπὸ τοὺς θάμνους, ἐπιπτεν, ἐσηκόνετο. Τέλος
ἐφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀκτῆς. Οἱ ἀνθρώ-
ποι ὅσοι εἶδαν ὕστερον τὰ ἵχνη του, διὰ νὰ
πιστεύσουν δφθαλμοφανῶς εἰς τὴν ἀπεγνωσμέ-
νην ἀναρρίχησίν του, ἔκαμψαν τὸν σταυρὸν των.
Εἰς δὲ νεαρὸς διδάσκαλος τοῦ γείτονος χωρίου,
τυγκινηθείς, ἔκλαιε μετὰ λυγμῶν. Ὁ Ἰδιος δ
σωθεῖς ναυτίλος ἔβλεπε τὰ ἵχνη τοῦ Ἰδίου ἔαυτοῦ
του καὶ δὲν ἐπίστευεν.

Ἐνδε φιλανθρώπους βοσκούς καὶ ἔστιν πρό-
θυμον εἰς τὴν καλύβην των. Τὸν ἔθαλψαν, τὸν
ἀνέξωγόντσαν, τοῦ ἔδωκαν μίαν κάπαν καὶ
βλαχόκαλτσες καὶ τσαρούγια. Οἱ καλοὶ δῆμοι ποι
ἔψαξαν εἰς ὅλους τοὺς γείτονας αἰγιαλούς, μήπως
εὔρωσι πτῶμα ναυαγοῦ ἢ ναυάγιον, ἢ ἀνθρώ-
πον ζῶντα ἀκόμη. Πουθενά τίποτε. Ὁ ἐμπορος
τοῦ φορτίου, ὁ κύρῳ Στάθης ὁ πραμματευτής,
«οὔτε ἡτον, οὔτ' ἐφάνη». Ὁ ἀδελφός τοῦ Γιάννη,

ὅ Κώστας, ἡτον καλὸς ναύτης, σχεδὸν ὅσον καὶ
ὅ ἀδελφός του, κ^{αὶ} ἐκοιλύμβα ἔξι ἵσου καλά. Πῶς
δὲν ἐφάνη; Κατὰ ποῦ ἔβαλε πλώρην τάχα;
“Οπως καὶ ἀν ἔχῃ, ἀν τυχὸν ἐπνίγη, κ^{αὶ} ἐσώθη
αὐτὸς (διελογίζετο ἀκούσιως, θρηνῶν μέσα του,
ὅ Γιάννης ὁ διασωθεῖς) ἡ θάλασσα φαίνεται νὰ
ἔκαμεν ἐπιεικῶς καλὴν κρίσιν τὴν φοράν αὐτήν.
διότι αὐτὸς εἶχε γυναῖκα καὶ πέντε ἢ ἔξι παιδιά,
κ^{αὶ} ἐκεῖνος δὲν εἶχε «κανένα στὸν κόσμον!» ...
Τὸν συλλογισμὸν δὲ τοῦτον ἔκαμαν μεγαλοφώ-
νως πλέον ἢ χίλιοι ἀνθρώποι, ὑστερον, ὅσοι
ήκουσαν τὸ δρᾶμα, κ^{αὶ} ἐγνώριζον τὰς περιστά-
σεις τῶν προσώπων.

* * *

“Οταν, μετὰ ἐννέα ἡ δέκα ἡμέρας, ἐπέστρεψεν
ὅ ναυαγὸς εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ ἀπῆλευσεν,
ῶς «ὑστερόποτμος», οἶνοι ἀπὸ τὸν ἄλλον κό-
σμον ἔχομενος, τὸ θάλπος τῆς πτωχιῆς του
ἔστιας, τὴν ἴδιαν ἡμέραν, πρὸς ἐσπέραν, πρᾶγμα
ὅπωσιν παράδοξον συνέβη.

Οδοιπόροι διαβάται, ἀπὸ τοὺς ἄγονους ἐπανερχόμενοι, περονῶντες τὴν μακρὰν ἄμμον, πέραν τοῦ δυτικοῦ ναυπηγείου, καὶ κάτω ἀπὸ τὸν περίβολον τοῦ Κοιμητηρίου τῆς πολίχνης, εἰδαν νεκρὸν πνιγμένον, πτῶμα φουσκωμένον, μισο-σφριγμένον ἀπὸ τὴν ἀλμην, καὶ ὅχι πολὺ ὀδωδός. Ποίος ἡτο; Ξένος τις, ἀγνωστος; "Οχι. Ἡτο πατριώτης, γνωστός ὅλοι οἱ ἰδόντες τὸν ἀνεγνώρισαν. Ἡτον δὲ Κωσταντῆς, υἱὸς τοῦ Σταματάκη, ἀπὸ τὸν Ἐπάνω Μαχαλᾶν.

"Ἐπῆγαν καὶ εἰπάν τὴν εἰδῆσιν εἰς τοὺς ἀδελφούς του· εἰς τὸν Γιάννην, τὸν μόλις ἀνασθέντα ναυαγόν, κ' εἰς τὸν νεώτερον Γιώργην, τὸν ἐσχάτως παλινοστήσαντα ἐκ τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ ἀνθρώποι ἔτοξεν, τὸν ἀνεγνώσιαν, τὸν ἔκλαυσιαν. "Εκείτο ἐπὶ τοῦ ὄηχοι αἰγιαλοῦ, σιμὰ εἰς τοὺς χαμηλοὺς βράχους τῆς ἀκτῆς οἱ πόδες του εἶχον ἀναπαυθῆ ἐπὶ τῆς ἅμμου, ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ στῆθος του ἐλικνίζοντο ἀκόμη εἰς τὸ ἕννα. "Εστειλαν εἰδῆσιν εἰς τὰς ἀρχές, ποὶν τὸν θίξουν, παροιγγειλαν εἰς τοὺς οἰκείους των νὰ φέρωσι σινδόνια καὶ φορέματα διὰ νὰ συστείλωσι τὸν νεκρόν.

Τέλος ἦλθαν δὲ Νωματάρχης τῆς ἀστυνομίας,
καὶ δὲ Εἰρηνοδίκης τοῦ πάλαι ποτὲ εἰρηνοδικείου.
Καὶ πλήθος περιέργων, ἥ καὶ ἐνδιαφερομένων
ἡκοιλούνθησε τοὺς ἐν τέλει. Τότε ἤχοισεν ἔκαστος
νὰ ἐκφέρῃ τὰς εἰκασίας του. Μήπως δὲ Γιάννης δὲ
ἀδελφός του εἶχε φέρει τὸν νεκρὸν μαζί του, ὅταν
ἔφυισε χθὲς πρωΐ, μὲ τὸ βαπτοράκι τὸν «Καφη-
ρέα», καὶ τὸν εἶχε δύνηψε λάθρᾳ ἐκεῖ εἰς τὸν αἰγια-
λόν. Πρώτη ἀπότομος ὑπόθεσις. Δευτέρᾳ πιθανὴ
ὑποψία: κάποιος ναυβάτης, ἀλιεὺς ἢ πορφυρέας,
μὲ πέραμα ἥ μὲ βάρκαν, κάποια ψαροπούλα ἢ
τράντα, θὰ εῦρεν ἵσως τὸν πνιγμένον πλέοντα
εἰς τὸ πέλαγος, μίλια μακράν, τὸν ὄφτειρε, καὶ
ἥθιλησε νὰ τὸν φέρῃ ἔως ἐδῶ, διὰ νὰ τύχῃ

χριστιανικῆς ταφῆς ὁ ἀτυχής ποντιοπόδος. Καὶ ἄφοι τὸν ἔφερεν ἕως ἐδῶ, τὸν ἀφῆσε σιμά εἰς τὸν γιαλόν, ἔκθετον. Ἰδού καὶ νεκρὸς ἔκθετος, ὡς νὰ ἔλεγέ τις, βρέφοις νόθον διὰ τὸν ἄλλον κόσμον.

Καὶ διατί νὰ λάβῃ τὸν κόπον νὰ τὸν φέρῃ
ἔως ἐδῶ, καὶ ὑστερα νὰ τὸν ἀφῆῃ λαθραίως καὶ
νὰ φύγῃ; Τί εἰδος λαμδρεμπόριον ἦτον αὐτό; Προφανῶς, κατὰ τὴν συλλογιστικὴν μέθοδον
τῶν οὕτω σκεπτομένων, διότι ἐφοβεῖτο μήν εἴη
ὅ ἄνθρωπος τὸν μιπελᾶ του μὲ τὰς ἀρχὰς καὶ
ἔξουσίας ποὺ ἔχομεν εἰς τὸν τόπον αὐτόν: «Ἐλα
Ἵδω, βρέ. Καὶ ποῦ τὸν ηὗρες αὐτόν; Καὶ πῶς
τὸν ἔφερες ἐδῶ; Καὶ τί ξέρεις νὰ μᾶς πῆς; Καὶ
ἀπὸ τί θάνατον πάει; Καὶ εἰς ποῖον μέρος τὸν
εἶδες, ἀκριβῶς; Δὲν ηὗρες ἄλλο τίποτε; Καὶ
μήν τον ἔψαξες; Τί ηὗρες ἐπάνω του; Δὲν εἶδες
ἄλλον ἄνθρωπον ἔκει κοντά; Μήπως τὸν ἐσκότωσε
κανείς; Ἀλλο τίποτε ξέρεις;... Μὰ πῶς
τὸν ἔφερες ἐδῶ, ἐπὶ τέλους;» Ολαὶ αἱ ἀλλεπάλ-
ληλοι ἔρωτήσεις θὰ ἐφαίνοντο νὰ κρύπτουν περί-
που τὴν ἐνδόμυχον σκέψιν: «Μήν τον ἐσκότω-
σες, ή μήν τον ἔπνιξες;... καὶ τώρα μᾶς τὸν ἐκου-
βάλησες ἐδῶ διὰ νὰ βγῆς λάδι;... Κύτταξε
καλά. Μὴ θαρροῦς πάως θὰ μᾶς γελάσῃς. Ολοι
Ρωμαὶ εἴμαστε», ιτλ.

* * *

Ἡ ἀπορίᾳ δὲν ἐλύθη. «Ολοι οι πονηρευόμενοι δὲν ἔπεισθησαν. Τὸ γνησιώτερον μέρος τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ ἐπίστευσεν εἰς τὸ θαῦμα. «Καλὸς ἀνθρωπος ἦτον. Μέγα πρᾶμμα δὲν ἔξήτησε. Καθὼς ἐπινήγετο, παρεκάλεσε μόνον τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ νὰ τὸν ἀξιώσῃ νὰ ταφῇ εἰς τὸ χῶμα τῆς πατρόβιδος του, καὶ νὰ μὴν ἐπιτρέψῃ νὰ τὸν φᾶν τὰ ψάρια. Κ' ἡ Παναγία, ἡ θαυματουργιά, δπου ἀντίκρους ὁ πνιγμένος τὸ παλαιὸν μοναστηράκι της, καὶ τὸν βαθυπράσινον λόφον μὲ τὰ πεῦκα τὰ γιγαντιαῖα, δπου τὴν εὔρον ποτε ἐπὶ αἰώρας νὰ λικνίζεται ὡς ἀδύνατη παιδίσκη, τοὺν παρεγώντες τὸ ταπεινὸν αἴτημά του.

Ο ἀνθρώπος ἀφίκεται τὴν τελευταίαν πνοήν ὑπὸ τὸ κῦμα, ὃπου ἐβυθίσθη κατ' ἀρχάς, εἴτα τὸ νεκρὸν σῶμα ἀνέδυ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ἔβαλε πλώρην, καθὼς εἶπεν ὁ ἀδελφός του, φερόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων, κατὰ τὴν νοτιάν· καὶ ἀρμένισεν, ἀρμένισε πολλὰ μῆλα ἔωστόν του ἔφθασεν εἰς τὸ θαλασσιον τρίστροτον, τὸν πλατύν πορθμόν, τὸν μεταξὺ τοῦ Ἀρτεμισίου, τῆς Σητιάδος ἄκρας, τοῦ Παγασαίου οὐλόπου, καὶ τῶν Σποράδων. Ἐκεὶ ἐταλαντεύθη πολύ, συρόμενον πότε ἀπὸ τὰ ρεύματα, πότε ὠθούμενον ἀπὸ τὸ ἀπόγεια τῆς ἡρᾶς καὶ ἀπὸ τὰς θαλασσίας αὔρας, τέλος ἔβαλε πλώρην κατὰ τὸν λεβάντην καὶ τὸν σορόκον. Διαπόντιος νεκρός, χωρὶς ποτὲ νὰ γείνη ὑποβούχιος. Τὰ κύματα ὡς νὰ φέτειρον τὸν ποτὲ ναύτην, μαλακὰ μαλακά τὸν προέπεμπον εἰς τὸν πένθιμον δρόμον του.

Τὰ ψάρια τοῦ ἀφροῦ ἐπήδων τριγύρω του, ἔδοκίμαζον νὰ τὸν πλησιάσουν, καὶ πάλιν, ὡς νὰ ἥλαινοντο ἀπὸ ἀόρατον δύναμιν, ἔφευγον μακάριαν του. Τὰ δελφίνια τὸν παρέκαμπτον εὐλαβῶς, αἱ φῶναι ἐκούπτοντο εἰς τὰ ὑποβρύχια ἄντρα των, τὰ σκυλόψαρα ὑπεκώρουν εἰς τὴν διάβασίν του. Οὐθαλασσοπόρος νεκρός, ὡς νὰ εἴχεν ἀκόμη πυξίδα καὶ πηδάλιον εἰς αὐτὸν τὸ σκέλεθρόν του, δὲν ἔχασε ποτὲ τὴν κατεύθυνσίν του. Διέπλευσεν ἀκόμη ὅπτῳ ἢ δέκα μίλια, δλον τὸ νότιον πλάτος τῆς μικρᾶς νήσου του, καὶ εἶτα ἐστράφη πάλιν. Ἐβαλε πλώρην κατὰ τὸν βορράν, καὶ ἦρχισε νὰ εἰσπλέῃ τὸν λιμένα τῆς πατρίδος του...

Εἶχε διανύσει περὶ τὰ σαράντα μίλια, εἰς τόσας πολλὰς ἡμέρας. Δὲν ἦτο ταχύς, ἀλλὰ βραδὺς εἰς τὸν πλοῦν του. Δὲν ἐβάδιζεν εἰς τὴν χαράν του, ἔβαινεν εἰς τὴν κηδείαν του. Καὶ δὲν ἦδυνήθη νὰ προσεγγίσῃ εἰς καμμίαν μεμακρυσμένην θαλασσίαν ἀγκάλην, δὲν ἐπῆγε νὰ σταματήσῃ εἰς κανένα ἀπόκεντρον δρόμον, εἰς κανένα ἔρημον αἰγαλὸν τῆς νήσου του. Δὲν ἐστάθη ν' ἀναπαυθῇ εἰς καμμίαν ὑφαλον, εἰς καμμίαν σύρτιν ἢ ἄμμον. Ἐπῆγε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν θαλάσσιον λόφον τοῦ Κοιμητηρίου εἰς τὰ δυτικὰ τῆς πολίχνης, καὶ προσθρυμίσθη εἰς τὴν μικρὰν ἀκτήν, κ' ἐκεὶ ἔμεινε. Ἡ ζωὴ του ἀδόρυβος, ταπεινὴ καὶ μετριόφρων. Εἰς τὸν θάνατόν του δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ κόπον εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Πρὸς τί νὰ τὸν κουβαλοῦν εἰς οἰκίαν, εἰς ἐκκλησίαν, καὶ νὰ τὸν πομπεύουν διὰ τῆς ἀγορᾶς; Ἀγοραίαν κηδείαν δὲν ἤθελεν. Ἡρκει νὰ εὑρεθοῦν δύο χριστιανοὶ νὰ τὸν ἀνεβάσουν δλίγα βῆματα παραπάνω, ἥρκει νὰ σκάψουν δυὸς τρεῖς σπιθαμὲς εἰς τὸ χῶμα νὰ τὸν καλύψουν, καὶ θὰ εὑρισκούν τὸ ἔλεος εἰς τὴν ψυχήν των. Ἄν δ' Πατᾶ Στάμος ἢ δ' Πατᾶ Γληνόρης ἢ καὶ δ' πάτερ Ιωακεὶμ ἀκόμη, διὰ μοναχὸς ὁ περιπλα-

νώμενος, ἥρχετο νὰ εἴπῃ τὸ Μετὰ πνευμάτων, καλῶς θὰ είχεν ἀλλως δ Θεός τὰ εἴξευρε.

Ἐντούτοις, ἀφοῦ μετεφέρομη δὲ νεκρὸς ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῶν Μνημάτων, αἱ ἀρχαὶ ἀπεφάνθησαν δτι, ἐπειδὴ ἦτο περὶ δύσιν ἥλιου, δὲν ἦτο καιρὸς νὰ γείνη νεκροψία, διὰ νὰ βεβαιωθῇ ἂν ἦτο πράγματι πνιγμένος δὲ νεκρός. Ὁδεν ἔπρεπε νὰ μείνῃ δλην τὴν νύκτα ἀταφος μέχρι τῆς πρωΐας.

Τὴν νύκτα, εἰς τὸ καφενεδάκι τοῦ Ἀλέξη τοῦ Μπαρμπαδήμου μία παρέει εὐθυμίας συνεζήτει περὶ τάφων καὶ νεκρῶν. Οὐ Ντάκης τοῦ Ἀγγούδη ἔβαλε στοίχημα μὲ τὸν Τάκην τοῦ Πατάκη, ἀν δὲ πρῶτος ἦτο ἥπατος νὰ ὑπάγῃ περὶ τὰ μεσάνυκτα εἰς τὸ Νεκροταφεῖον, νὰ εἰσέλθῃ δλοιόνυαχος, καὶ νὰ μείνῃ ἐπὶ μίαν ὥραν εἰς τὸ ὑπαίθρον, πλησίον τοῦ στηγανείου, τοῦ ἀτάφου νεκροῦ. Διότι δὲ τοιχος εἶχε, βλέπετε, μετὰ θάνατον τὴν μοιάν τοῦ Αλάντος τοῦ Μαστιγοφρόου. Μετὰ τὸ δρᾶμα τοῦ θανάτου, νέον δρᾶμα ἐπλέκετο περὶ τῆς ταφῆς. Εὐτυχῶς δὲ παρέα ἦτο ἀπὸ ἐκείνας δόπου μέχρι λόγων φθάνουσιν, ἀλλὰ καὶ δὲν νοοῦσιν δόποση ἀσέβεια ἐνυπάρχει εἰς τοὺς λόγους.

Τέλος ἀνέτειλεν ἡ πρωΐα, κ' ἐπῆγαν οἱ λατροί... «Μή τοῖς νεκροῖς ποιήσεις θαυμάσια, ἢ λατροὶ ἀναστήσουσι, καὶ ἔξομολογήσονται σοι;» Μάτην διεμαρτύροντο οἱ οἰκεῖοι τοῦ νεκροῦ, δτι δὲ τία τοῦ θανάτου ἦτο ἐδῶ φανερά, αὐταπόδειτος, καὶ μεμαρτυρημένη.

Μετὰ δύο ὥρας ἔλαβε τέλος τὸ ἀνωφελές βάσανον, καὶ δὲν ἀπεδόθη εἰς τὴν γῆν. Ἐτάφη εἰς τὴν ἐσχάτην γωνίαν τοῦ περιβόλου, τὴν πλησιεστέραν πρὸς τὴν θάλασσαν.

Μή μ' ἄκλαντο, ἀθαπτον ἵων ὅπιθεν καταλεῖπεν... σῆμα τέ μοι χεῦσι πολὺς ἐπὶ θινὶ θαλάσσης.

A. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ *

Κύριοι,

Εἰς καμίαν ἀλλην ἐποχὴν τῆς ἀνθρωπότητος Ε ἡ πνευματικὴ κίνησις δὲν ὑπῆρξε τόσον δραστηρία καὶ τόσον ὑψηλή, δσον σήμερον, ἐναντίον τῆς ἰδέας, ποὺ πολλοί, μὴ γνωρίζοντες ἵσως κατὰ βάθος τὰ πράγματα, ἔχοντες δτι σήμερον μεσουργανοῦν ὑλιστικὰ τάσεις. Τοῦ σημερινοῦ μας πολιτισμοῦ αὐτὴ ἵσα-ἵσα είναι, νομίζω, δὲ μεγαλυτέρα ἀξία, δτι, ἐνῷ δλοιψύχως ἐργάζεται, διὰ νὰ κάμη ἀνετώτερον τὸν ὑλικὸν μας βίον καὶ καθημερινῶς ενδρίσκει καὶ ἀπὸ ἐν μηχανήμα πρὸς τελειοποίησιν τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ καθημερινῶς καθιστᾶ εἰς δλονέν περισσοτέρους ἀνθρώπους προσιτὰς τὰς ὑλικὰς ἀπολαύσεις τοῦ βίου—ἀφοῦ ἀκόμη δυστυχῶς δὲν κατώρθωσε νὰ τας κάμη προσιτὰς εἰς δλους—, ἐντούτοις δχι μόνον δὲν παραμελεῖ τὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ τῶν ἰδεῶν τὴν καλλιέργειαν, ἀλλὰ τούναντίον ἔφερε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἰς ἀκμήν, εἰς τῆς δποίας δμοίαν ποτὲ πρὸν δὲν εἶχε φράσει. Τὴν τελειότητα βέβαια ἀκόμη δὲν ἐφθάσαμεν οὔτε ὑλικῶς οὔτε πνευματικῶς—ποτὲ ἵσως δὲν θὰ μένει τὴν φθάσωμεν! —ἀλλὰ δτι τῶν τώρα κατωρθώμῃ καὶ δὲ ταχύτης δὲ τωρινὴ τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τὴν τελειοποίησιν είναι δξια θαυμασμοῦ. Δι' ἔνα ἀπὸ τοὺς κλάδους—τοὺς ὑψηλοτέρους—τῆς ἐνασχολήσεως τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος ἀνέλαβα σήμερον νὰ σᾶς ἐκθράποτης διὰ τὸν ἀπιστήμα δμως δὲν ἐπιστήμη δὲν εἶναι τίποτ' ἀλλο παρὰ μία προσπάθεια —ώργανωμένη βέβαια καὶ συνεχής, προσπάθεια δμως μόνον πάντα —πρὸς κατανόσιν ἀλλημειδῶν δὲ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου προσπαθεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὰ αἰώνια προβλήματα τοῦ κόσμου καὶ νὰ τα λύσῃ. «Ἀλλὰ δέν τα ἔλυσεν, οὔτε τα λύει, οὔτε θά τα λύσῃ· ἀρα ἔχεωκόπησε. Προπάντων δὲ βέβαια ἔχεωκόπησαν τὰ μαθηματικά, ἀφοῦ δὲν είμπορούν νὰ μας διδάξουν τὴν ἀπόλυτην ἀλήθειαν εἰς τὴν φύσιν, αὐτὴ δὲ τ' ἐξοχὴν ἀπόλυτος ἀπιστήμη.» Αὐταὶ εἶναι, κύριοι, ἐπιπόλαιοι μόνον σκέψεις. Πρῶτ' δὲν δλα: τι εἶναι μαθηματικά; Τὰ μαθηματικὰ είμπορεῖ κανεὶς γενικώτατα νὰ τα δρίσῃ ως δὲν σύνολον σχέσεων μεταξὺ ποσῶν, ἀριθμητικῶν μὲν δὲ φραγμητικῶν τὴν Ἀράλησιν, γεωμετρικῶν δὲ τὴν Γεωμετρίαν. Καθαρὰ θεωρία, χωρὶς καμίαν ἐμπειρικὴν προϋπόθεσιν, εἶναι μόνον δὲν Ἀράλησις. Δ' αὐτὴν είμπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ, δτι εἶναι τὰ κατ' ἐξοχήν, τὰ καθαυτὸ μαθηματικά. Καὶ αὐτὰ βέβαια εἶναι τέλεια, —ἀλλά, διὰ νὰ βοηθήσουν αὐτὰ εἰς τὴν λύσιν τῶν παγκοσμίων προβλημάτων τῆς φύσεως, πρόπειρ νὰ ἔφαρμοισθοῦν εἰς τὸν χῶρον καὶ εἰς τὴν ὑλὴν τότε προκύπτουν δὲν Ἀράλησις καὶ δὲν Μηχανική. Ἀλλὰ δὲ τοιχομογὴ αὐτὴ δὲν είμπορει νὰ γίνη μὲ ἀλλον τρόπον παρὰ μὲ τὴν

σμὸν πολὺ μεγαλυτέρα καὶ βαθυτέρα, παρ' δσον συνήθως νομίζεται. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιστήμας δχι δλγον ποσὸν γνώσεων καὶ ἰδεῶν διοχετεύεται καθημέραν μὲ τὰ παντοῖα βιβλία, τὰ περιοδικά, τὰ συνέδρια, τὰς διαλέξεις, τὰ λαϊκὰ μαθήματα εἰς δλονέν μεγαλυτέρους κύλιους τοῦ λαοῦ. Μόνον τὰ μαθηματικὰ ἔμειναν, ἔως εἰς τὸν τελευταίους χρόνους, σχεδὸν ἀγνωστά δως τοὺς πολλούς, δχι, καλύτερα, ἀριστοτεώς γνωστὰ δως κάτιτι ἀκατανόητον, δὲν τὸ βιβλίον μὲ τὰς σφραγίδας.

Ἄπὸ τὰς ἐπιστήμας, δὲν ἀνθρωπότης, καὶ πάντοτε μέν, προπάντων δμως σήμερον, θαυματεύεται ἀπὸ τὰς μεγάλας ὑλικὰς ἐφευρέσεις, ζητεῖ τὴν ἔξηγησιν τῶν μεγάλων τοῦ κόσμου προβλημάτων καὶ ἐπειδὴ τοιαύτην ἔξηγησιν εἰς δλονέν περισσοτέρους τῶν μεγάλων προσιτὰς τὰς ὑλικὰς ἀπολαύσεις τοῦ βίου—ἀφοῦ ἀκόμη δυστυχῶς δὲν κατώρθωσεν νὰ δώσουν, ἐκηρύχθη (νπὸ τὴν ἡμικοινησηκευτικὴν κυρίως δψιν τοῦ ζητήματος) δ γνωστὴ «χρεωκοπία τῆς ἐπιστήμης» τοῦ Brunetièrē (banquieroute de la science)· καὶ δμως, δην ἐπιστήμη δὲν ἔχεωκόπησεν, ἀπλούστατα διότι ποτὲ δὲν ἐπεσχέθη τὴν ἔξηγησιν αὐτῆν.

Τί εἶναι, κύριοι, ἐπιστήμη; Διὰ μὲν τοὺς πολλούς, τοὺς μὴ ἐπιστήμονας, δὲν ἐπιστήμη εἶναι ἔν εἰδος ὑπερφυσικῆς δὲν θέασι δυνάμεως καὶ σοφίας, ἀπὸ τὴν δποίαν εἶναι φυσικότατον νὰ δώσουν τὴν λύσιν τῶν αἰώνιων προβλημάτων τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τὸν ἀπιστήμα δμως δὲν ἐπιστήμη δὲν εἶναι τίποτ' ἀλλο παρὰ μία προσπάθεια —ώργανωμένη βέβαια καὶ συνεχής, προσπάθεια δμως μόνον πάντα —πρὸς κατανόσιν ἀλλημειδῶν δὲ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου προσπαθεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὰ αἰώνια προβλήματα τοῦ κόσμου καὶ νὰ τα λύσῃ. «Ἀλλὰ δέν τα ἔλυσεν, οὔτε τα λύει, οὔτε θά τα λύσῃ· ἀρα ἔχεωκόπησε. Προπάντων δὲ βέβαια ἔχεωκόπησαν τὰ μαθηματικά, ἀφοῦ δὲν είμπορούν νὰ μας διδάξουν τὴν ἀπόλυτην ἀλήθειαν εἰς τὴν φύσιν, αὐτὴ δὲ τ' ἐξοχὴν ἀπόλυτος ἀπιστήμη.» Αὐταὶ εἶναι, κύριοι, ἐπιπόλαιοι μόνον σκέψεις. Πρῶτ' δὲν δλα: τι εἶναι μαθηματικά; Τὰ μαθηματικὰ είμπορεῖ κανεὶς γενικώτατα νὰ τα δρίσῃ ως δὲν σύνολον σχέσεων μεταξὺ ποσῶν, ἀριθμητικῶν μὲν δὲ φραγμητικῶν τὴν Ἀράλησιν, γεωμετρικῶν δὲ τὴν Γεωμετρίαν. Καθαρὰ θεωρία, χωρὶς καμίαν ἐμπειρικὴν προϋπόθεσιν, εἶναι μόνον δὲν Ἀράλησις. Δ' αὐτὴν είμπορει κανεὶς νὰ εἴπῃ, δτι εἶναι τὰ κατ' ἐξοχήν, τὰ καθαυτὸ μαθηματικά. Καὶ αὐτὰ βέβαια εἶναι τέλεια, —ἀλλά, διὰ νὰ βοηθήσουν αὐτὰ εἰς τὴν λύσιν τῶν παγκοσμίων προβλημάτων τῆς φύσεως, πρόπειρ νὰ ἔφαρμοισθοῦν εἰς τὸν χῶρον καὶ εἰς τὴν ὑλὴν τότε προκύπτουν δὲν Ἀράλησις καὶ δὲν Μηχανική. Ἀλλὰ δὲ τοιχομογὴ αὐτὴ δὲν είμπορει νὰ γίνη μὲ ἀλλον τρόπον παρὰ μὲ τὴν

* Διάλεξις γενομένη εἰς τὸν «Μαθηματικὸν Φοιτητικὸν Σύνδεσμον» τὴν 17 Ιανουαρίου 1910, μὲ μερικὰς προσθήκας.

πρόσληψιν μερικῶν ἀξιωμάτων, τὰ δύοια ἡ ἐπίστημη δὲν εἰμπορεῖ νὰ τὸ ἀποδεῖξῃ, ἀλλὰ τὰ λαμβάνει ἀπὸ τὴν ἐμπειρίαν. Εἴμεθα λοιπὸν συνηθισμένοι, νὰ θεωροῦμεν τὰ ἀξιώματα αὐτὰ ὡς φανερὰ καὶ ἀλάνθαστα, ἀπλῶς, διότι οὕτω τὸ ἀντιλαμβανόμεθα μὲ τὰ αἰσθητήριά μας. Παραδεχόμεθα — διὰ ν' ἀναφέρω ἐν παράδειγμα — ὡς φανερόν, δτι κάθε σχῆμα εἰμπορεῖ ν' ἀλλάξῃ θέσιν εἰς τὸν χῶρον, χωρὶς νὰ πάθῃ καμίαν μεταβολήν τί φανερώτερον ἀπὸ αὐτὸ διὰ τὸν μὴ μαθηματικὸν; καὶ ὅμως διὰ τὸν μαθηματικὸν εἶναι ἵσα-ἵσα φανερώτατον, δτι αὐτὸ δὲν εἶναι κανόλου φανερόν, ἀλλὰ δτι ἀποτελεῖ μίαν ὑπόθεσιν: τὴν ὑπόθεσιν, δτι δ ἔχωρος δ περικυκλῶν μας ἔχει παντοῦ τὸ ἴδιον σχῆμα. — «Ὑπάρχει εὐθεῖα γραμμή!» ἄλλο πρόβλημα, ποὺ προτείνεται εἰς τὰ μαθηματικὰ νὰ λύσουν. «Ἀπὸ ἐν σημεῖον ἐκτὸς εὐθείας μία μόνον ἡ περισσότεραι παράλληλοι ὑπάρχουν πρὸς αὐτήν;» Πλῆθος τοιούτων ἐρωτήσεων εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ κάμῃ, ἐρωτήσεων, εἰς τὰς δύοις τὰ μαθηματικὰ ἀδυνατοῦν ν' ἀπαντήσουν ναὶ δχι! Καὶ λοιπὸν δὲν ἔχρεωκόπησαν; — Κανόλου! ἀπαντῷ δ ἐπιστήμων, ἀπλῶς ζητεῖται ἀπὸ αὐτὰ ἡ λύσις προβλημάτων, ποὺ δὲν εἶναι τῆς δικαιοδοσίας των. Ποία γεωμετρία παράγεται, ἀν παραδεχθῇ κανεὶς, δτι μία μόνον παράλληλος εἰμπορεῖ ν' ἀχθῇ, καὶ ποία, ἀν δτι πολλάι, αὐτὸ εἶναι ἔργον καὶ δικαιοδοσία τῶν μαθηματικῶν καὶ τὸ ἔργον των τοῦτο τὰ μαθηματικὰ τὸ ἐκτελοῦν τελειότατα καὶ τὴν ἀπάντησιν τὴν δίδουν θεαντοποιητικωτάτην. Ἡ λογικὴ παραγωγὴ ἀληθειῶν πολυπλοκωτέρων ἀπὸ ἄλλας διλγας, ἀπλᾶς, αὐτὸ εἶναι τῶν μαθηματικῶν τὸ ἔργον

Μ' ὅλα ταῦτα, διὰ τὸν πολλοὺς ἢ ἀξία τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν, καὶ προσπάντων τῶν μαθηματικῶν, ἐμίκρανε πολύ. ὅτι δὲ τὰ σφέζε εἰς τὰ μάτια τῶν πολλῶν εἶναι τὸ ὅτι ἔχουν τόσον πολλάς καὶ χρησίμους — ὑλικῶς — ἐφαρμογάς, εἰς τὰς ἐφηρμοσμένας ἐπιστήμας, τὴν μηχανικήν, τὴν φυσικήν, τὴν ἀστρονομίαν, τὴν γεωδαισίαν κτλ. Καὶ ὅμως, ἡ ἀξία τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης εἶναι ἐντελῶς δισχετος μὲ τὰς ἐφαρμογὰς καὶ πολὺ ἀνωτέρα διὰ τὸν πνευματικὸν καὶ φιλοσοφοῦντα ἄνθρωπον τῷρα, παρὰ ἄλλο, μάλισθον διὰ πάντα, ἔλινεν ὅλα τὰ παγκόσμια προβλήματα! Διότι κάμνει κάτι αἰκόνη μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ νὰ λύῃ: θέτει προβλήματα! Μᾶς δεικνύει, πόσον πολὺ πολυπλοκώτερα εἰμιποροῦν νὰ εἶναι τὰ παγκόσμια προβλήματα ἀπὸ ὅτι κοινῶς νομίζουμεν πόσον πολλαὶ δυνατότητες εἰμιποροῦν νὰ ὑπάρχουν ἐκεῖ, ὅπου κατ' ἀρχὰς μία μόνον δυνατότης φαίνεται. Θὰ τὸ ἔξηγήσω αὐτὸ διάμεσος εἰς ἓν παραδειγμα: ἕν απὸ τὰ πρῶτα, στοιχειώδη προβλήματα, εἰς τὰ ὅποια σχίζεται τὸ πρόβλημα τοῦ σύμπαντος εἶναι τὸ ἔξις: «Ο χῶρος τοῦ σύμπαντος (τὸν

δποῖον ἡ Ἀστρονομία μᾶς ἀπέδειξε πολὺ μεγαλύτερον παρ' ὅτι πρὶν ἐφανταζόμεθα) εἶναι ἄρα γε ἀπειρος ἡ πεπερασμένος;» οὕτε πεπερασμένον, οὗτε ἀπειρον ἀν τον παραδεχθῇ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἵκανοποιεῖται: "Ἀπειρος;— πῶς νὰ εἶναι ἀπειρος; καὶ τί θὰ εἰπῇ ἀπειρος; Πεπερασμένος;— καὶ τότε ποῦ σταματᾷ; καὶ τί εἶναι πέραν ἀπὸ αὐτόν; "Ερχονται τότε τὰ μαθηματικὰ καὶ μᾶς προβάλλουν μίαν νέαν δυνατότητα, μᾶς ἀνοίγουν ἔνα γέον δρίζοντα, τὸν δποῖον διῆρεις: «μῆπως ἄραγε ὁ χῶρος εἶναι καμπύλος καὶ ἐπομένως ὅχι ἀπειρος, ἀλλ ἀπλῶς ἀπέρατος, δηλαδὴ χωρὶς ἄκρα;» Ό μὴ μαθηματικὸς σιωπῆλος, ἀσυνειδήτως μάλιστα, παραδέχεται, ὅτι ὁ χῶρος εἶναι γραμμικός, δηλ. ὅτι ἡ εὐθεῖα γραμμὴ ἐφαρμόζει παντοῦ ἐντὸς αὐτοῦ, καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις· ἀλλ ἀν ἀραγε αὐτὸν δὲν συμβαίνῃ; Καθὼς δηλαδὴ ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς νομίζομεν, ὅτι ἐν μικρὸν τεμάχιον γῆς εἶναι ἐπίπεδον ἐνῷ, κατ' ἀλήθειαν, εἶναι σφαιρικόν, καμπύλον καὶ εὐθεῖα γραμμὴ ἐπάνω εἰς τὴν σφαιρικὴν ἐπιφάνειαν καμία δὲν ὑπάρχει, νομίζομεν δὲ ὡς εὐθείας τόξα κύκλων ἐπιστρέφοντα εἰς ἑαυτά, καθὼς δηλ. μὲ ἄλλας λέξεις ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς (καὶ γενικῶς κάθε σφαίρας) εἶναι ὅχι ἀπειρος, ἀλλὰ ἀπέρατος, δηλ. χωρὶς ἄκρα, ποῖος εἰμπορεῖ νὰ ἐγγυηθῇ, ὅτι τὸ ἴδιον δὲν συμβαίνει καὶ μὲ τὸν χῶρον; ἡ ἐμπειρία μᾶς δίδει μόνον τμῆματα εὐθειῶν γραμμῶν (π. χ. τὰς διπτικὰς ἀποστάσεις τῶν ἀστέρων) λογικῶς δύμας, δηλ. μαθηματικῶς, κανεὶς δὲν εἰμπορεῖ ν' ἀποδεῖη, ὅτι αἱ εὐθείαι αὐτὰς εἶναι πραγματικαὶ εὐθεῖαι καὶ ὅχι καμπύλαι μὲ τόσον μικρὰ καμπυλότητα, ὥστε διὰ τὰ αἰσθητήριά μας (καὶ τὰ δογματά μας) νὰ εἶναι εὐθεῖαι γραμμαὶ εἰμπορεῖ μάλιστα μερικαὶ ἀπὸ αὐτὰς νὰ εἶναι ἀληθιναὶ εὐθεῖαι καὶ μερικαὶ καμπύλαι νὰ εἶναι δηλ. ὁ χῶρος ἀνάλογος μὲ μίαν ἐπιφάνειαν π. χ. κυλινδρικὴν ἢ κωνικήν, τόσον μεγάλην, ὥστε κάθε γραμμήν της, εἴτε καμπύλην, εἴτε εὐθεῖαν, νά την ἀντιλαμβανώμεθα διός εὐθεῖαν.¹ Μὲ δύο λέξεις: «Ἡ εὐθεῖα

¹ Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι, ὃσον ἀδύνατον εἶναι γ' ἀποδεῖξωμεν τὴν ὑπαρξίην τῆς εὐθείας, ἄλλο τόσον εἶναι ἀδύνατον νὰ δειχθῇ ἡ ὑπαρξίη καμπύλων γραμμῶν: εἰμπορεῖ ἔκεινο, που ἡμεῖς ἀντιλαμβανόμενα ὡς καμπύλην γραμμήν, νὰ είναι γραμμὴ τελθασμένη (επι zigzag), μὲ εὐθείας πλευράς τόσον μικράς, ώστε τὸ δόνον νὰ προάγῃ εἰς ἡμᾶς τὴν αἰσθησιν τοῦ καμπύλου. (Τὸ Ἰδιον δὲ καὶ διὰ τὰς καμπύλας ἐπιφανείας). Πῃ εἶναι ἔξω ἀπὸ ἡμᾶς ποτὲ δένθα τὸ μάθωμεν, τί ἀντιλαμβανόμενα μόνον γνωρίζουμεν! — Δὲ ἐνίλιν ἔδω δό τόπος νὰ ἀνατρέψωμεν καὶ τὸ ζήτημα τῶν τριῶν διαστάσεων τοῦ χώρου μας· ἀπλῶς μόνον ἀναφέω, ὅτι οἱ μαθηματικοὶ εὑρήκαν τὴν δυνατότητα χώρων μὲ περισσοτέρους ἀπὸ τρεῖς διαστάσεις· ποτὸς εἰμπορεῖ γ' ἀποδεῖξη, ὅτι τοιοῦτοι χῶροι δὲν ὑπάρχουν, καὶ ὅτι δὲ διάστημα μας ὁ χώρος δὲν είναι ἀπλῶς μία τομὴ ἀλλων τοιούτων πολυτλονωτέρων

γραμμή, καὶ γενικῶς ἡ Γεωμετρία καὶ ἡ Μηχανική, ποὺ συνήθως κατασκευάζομεν, εἶναι τὸ ἀπολύτως ἀληθές, ἢ μόνον πρώτη προσέγγισις;» Ὡ δοιστικὴ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐδώτησιν αὐτῆν εἶναι καὶ θὰ εἴναι πάντοτε ἀδύνατος! Μόνον δτὶ ἡ πρώτη προσέγγισις εἶναι διὸ ὑπᾶξ *plus commode* (κατὰ τὸν Poincaré), μόνον αὐτὸς εἰποροῦμεν νὰ βεβαιώσωμεν.

Τὸ παράδειγμα αὐτὸ δεινύνει, πόσον ὑψηλοτέρας ἔρωτήσεις καὶ πόσον πολυπλοκότερα προβλήματα θέτουν τὰ μαθηματικά, ἀπὸ ὅσα κοινῶς παρουσιάζει ἡ ἐμπειρία. Λένε εἶναι ἔργον τῶν ξαρτητοῖ απὸ τὸν τόπον καὶ ἀπὸ τὸν χρόνον) καὶ ἀπολύτως ἀληθεῖς κατὰ τὴν Λογικὴν (ἀνεξαρτήτως τῆς ἀληθείας ἢ μὴ τῶν γεωμετρικῶν ἢ ἄλλων ἐμπειρικῶν προύνθεσεων).

γ') Τα μαθηματικά είναι ή περισσότεροι αφηρημένη άποδ άλας τάς Ἀλλας ἐνασχολήσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ περισσότεροι ὑψηλή· δι' αὐτὸν δὲ ἀκριβῶς τὸ λόγον καὶ ἡ διλιγώτερον προσιτή εἰς τοὺς ἔγκε φάλον τῶν πολλῶν.

Δὲν πρόκειται δημως τώρα, νὰ εἰσέλθω εἰς βα-
θυτέραν ἀνάπτυξιν καὶ νὰ ἔξαντλήσω τὰ ζητή-
ματα αὐτά, διὰ τὰ δύοτα ἐκτενῶς πραγματεύε-
ται δὲ μεγάλος H. Poincaré εἰς τὸ νέον βιβλίον
του: «La valeur de la Science». ¹ θέλω

χώρων; Ἡ λογική τίτοτε δὲν ἔχει ἐναντίον τῆς ὑπόθεσεως αὐτῆς, ή δὲ ἐμπειρίᾳ ἀδυνατεῖ νά μας ἀπαντήσῃ προβολάς γεωμετρικάς τῶν «ὑπερσχημάτων» τούτων — τά δοπιά γεωμετρικών εἶναι καὶ πάντοτε θὰ είναι ἀφύλκτα ἀπὸ τὴν φαντασίαν μας! — προβολάς εἰς κοινώνια χώρους τοιδιαστάτους ἔχοντας κατασκευάσει οἱ μαθηματικοί. — Ἀκόμη δὲ μεγαλύτερα γίνεται ή ἀμφιβολία — ή ἄγνοιά μας, καλύτερα — δταν ἐλθωμένων εἰς τὴν *Μηχανικήν* τῶρα τελευταῖον μία ὑπόθεσις ὁρεύεται τὴν ὑπαρξίην τῆς ὕλης — ή, καλύτερο, παραδεχεται, ὅτι η ὕλη είναι μόνον ἡλεκτρικῶν φαινομένων ἀπότελεσμα («ἡλεκτρομαγνητική θεωρία» τῆς ὕλης); κατ’ αὐτὴν κάθε μόριον ὕλης είναι ἐν εἰδος *νεφελώματος* ὀραιοτάτου ἀπὸ θετικὸν ἡλεκτρισμόν, μέσα εἰς τὸ δόποιον εὐθίσκονται ἐμβυθισμένα ἐν ή περισσότερα ἴοντα ἀρνητικού ἡλεκτρισμοῦ (J. J. Thomson, «Phil. Mag.» 1904, 1906). Τὴν ὑπόθεσιν ὅμως αὐτήν, διὰ τὴν δοπιάν καὶ εἰς ἓντας ἔδω ἔγινε πολὺς λόγος, ἀτέδειξεν ἀπίθανον, ὃν δχι ἐντελῶς ἐσφαλμένην, δ T. Levi-Civita, ὁ δοπιός κατόπιν προσθέτει: «Νά ὑποχθῇ η συνήθης μηχανική εἰς τὴν ἡλεκτρομαγνητικὴν θεωρίαν σημαίνει: ν. ἀνα-

Αντὴ δῆμως ἡ τελευταία, ὑλική, ἃς εἰπώμεν·

συμπεραντή τα αξιώματα της μηχανικής ως οριά, πλέον πτώσεις. Ένψι είς την ήλεκτρικομαγνητικήν Μηχανικήν, δύος σήμερον κατασκευάζεται, έπικαλουνται πρώτα ἔως είς ἐν σημείον αὐτὸ τὸ θεμελιώδες ἀξίωμα τῆς Μηχανικῆς: δύναμις = μᾶζα \times ἑπτάρχυνσις, μόνον κατόπιν ἔξισουν τὸ β' μέλος μὲ τὸ Ο. Να ἡγηθῇ κανεὶς ὅπο τὸ ἀξιώματα αὐτὰ ἡλεκτρικὴν ἔξήγησην τῆς ὕλης δέν μον φαίνεται ἐνθαρρυντικόν· θὰ ἐλεγα μάλιστα, ὅτι δοσφράγεται κανεὶς τὸν φαῦλον κύβον. Θὰ γίνῃ ἀραιγε δινατὸν νά τον ἀποφρίγωνει, μὲ κάποιουν ἀλλαγὴν τῆς θέσεως τοῦ ζητήματος; «L'onere della prova incombe a chi afferma» (Η εὐθύνη τῆς ἀποδείξεως πίπτει εἰς ἑκεῖνον, ποὺ βεβαιώνει). (T. Levi-Civita, Rivista di Scienza, 1907).

¹ Πρβ. τὴν μελέτην τοῦ κ. N. Καζαρτζάκη «Η Ἐπιστήμη ἔχοντος ὑπότισης»; («Παναθήναια», τεῦχος 219/15 Νοεμβρίου 1909). στανίως ὀνέγγυωσα ἐλληνικὴν μελέ-

έκτιμησις τῆς ἀξίας τῶν μαθηματικῶν — ίσως καὶ τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν γενικῶς — δηλ. ὁ ὑπολόγισμὸς τῆς ἀξίας τῶν ἀναλόγων πρὸς τὴν χορηγίσμοτητά των εἰς τὰς ἐφαρμογὰς — ἀν καὶ αὐτὴ καθ' ἐαυτὴν ἴκανον οὐκιστικωτάτη διὰ τὰ μαθηματικά, δὲν ἀποτελεῖ ὅμως διὰ τὸν ἐπιστήμονα τὴν ἀληθινὴν τῷν μαθηματικῶν ἀξίαν. Ἡ ἀληθινὴ ἀξία τῶν εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀπόλαυσις — ἡ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐντελῶς ἄγνωστος — ἡ μόνον εἰς τὸν ἐπιστήμονον αἰσθητή. Ἀν γενικῶς ἡ καλυτέρα τοῦ πνεύματος ἀπόλαυσις εἶναι ίσα — ίσα ἡ ἐνασχόλησις του μὲν ἐργασίαν, ἡ ἀπόλαυσις, ποὺ παρέχουν τὰ μαθηματικά, εἶναι ίσως ἡ ὠδαιοτέρα ἀπὸ δλας! Ἡ χαρά, ποὺ αἰσθάνεται, δποιος εὐρίσκει μίαν νέαν μαθηματικὴν ἀλήθειαν, ἡ ἀδύμη καὶ δποιος ἀπλῶς κατανοεῖ μίαν γνωστὴν ἥδη, — αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἀξία τῆς ἐπιστήμης διὰ τὸν ἀνθρώπον! Τὴν χαρὰν αὐτὴν βέβαια δὲν εἰμπορεῖ κανεὶς ν' ἀπαίτησῃ νά την αἰσθάνθῃ δ μὴ μαθηματικός, — οὔτε καὶ ἀπὸ τὸν μαθηματικὸν νά την ἀπαίτησῃ διότι ἡ ἀπαίτησις προϋποθέτει καθῆκον, ἐνῷ ἡ χαρὰ αὐτὴ εἶναι δικαίωμα, ὑψηλότατον μάλιστα δικαίωμα!

Ἄλλα καὶ ἄλλην ἀξίαν ἔχουν τὰ μαθηματικὰ διὰ διλόηρον τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν δ νοῦς, ποὺ εἰμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὰ μαθηματικά, εἰμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ καὶ κάθε ἄλλο εἶδος θεω-

ρητικῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως: ἀφοῦ κανεὶς μίαν φροὴν ἀσκηθῇ εἰς τὴν κατανόησιν τῶν μαθηματικῶν, καθές ἄλλος κλάδος τῆς γνώσεως εἶναι πλέον εὔκολος δι' αὐτὸν. Διὰ τοὺς Ἐρώσους, εἶναι γνωστόν, δτι εὐκολώτατα καὶ κατὰ βάθμος μανθάνοντις ξένας γλώσσας ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ εἶναι βέβαια ἀπλουστάτη: δι' ἐκείνον, ποὺ κατέχει μίαν γλώσσαν μὲ 37 γράμματα, μὲ 6 πτώσεις, μὲ 2 ἐνεστῶτας καὶ μὲ ὅλους σχεδὸν τοὺς ἀνθρωπίνους φθόγγους, καθές ἄλλη γλώσσα, ἀπόμη καὶ ἡ σχετικῶς διὰ τοὺς ἄλλους δυσκολωτέρα, φαίνεται εὐκολωτάτη! Τὸ Ἰδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὰ μαθηματικά: δποιος μίαν φροὴν κατώρθωσε νὰ ἐννοήσῃ τὸ λεπτὸν καὶ ἀφηγημένον, μαθηματικὸν οἰκοδόμημα, εὑρίσκει εὔκολον καὶ τὴν κατανόησιν καὶ ἄλλου λογικοῦ οἰκοδομήματος. — Άλλα δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ! δ μαθηματικός, δδηγούμενος ἀπὸ τὰ μαθηματικά του, δχι μόνον ἐννοεῖ εὔκολα τὸν δργανισμὸν ἄλλων κλάδων τῆς γνώσεως, ἀλλὰ καὶ κατορθώνει εὔκολά, ν' ἀποκτᾶ τὴν διαγνωσιαν καὶ τὴν βαθύτητα ἐκείνην τῆς σκέψεως, ποὺ ἀμέσως διακρίνει τὸ οὖσιῶδες ἀπὸ τὸ ἐπουσιῶδες εἰς καθέ ζήτημα: δ μαθηματικός, μαθηματικοὶ, ἀν μοὺ ἐπιτρέπετε τὴν λέξιν, τὰς σκέψεις του καὶ διὰ τὰ ἄλλα, τὰ μὴ μαθηματικά, ζητήματα καὶ ἀποκτᾶ αὐθηρότητα καὶ ταχύτητα σκέψεως, ποὺ δχι σπανίως δ μὴ μαθηματικὸς στερείται.

[Συνέχεια]

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ
καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Εἶχε δοδὴ προσταγὴ νὰ γείνῃ δ ἀποκεφαλίσμος στὸν κῆπο τοῦ γιασχίνη. Κ' ἔτσι τὸν ἔφεραν ἔκει τὸν ἀνθρώπο, καὶ τὸν ἔβαλαν νὰ γονατίσῃ σ' ἔναν πλατὺν ἀμμοστρώματον τόπο, σταυρωτὰ χαρακωμένο μὲ λουρίδες λιθάρια, δπως ἀπόμη καὶ τώρα μπορεῖτε νὰ δῆτε σὲ λαπωνέζικες τοπιογραφίες μὲ περιβόλια. Τὰ χέρια του εἶταν πιστάγκωνα δεμένα. Οἱ δουλευτάδες φέρανε σὲ μαστέλλα νερό, καὶ σακκιά ωζιοῦ γεμάτα μὲ χαλίκια καὶ στοιβάζανε τὰ χαλίκια γύρω στὸν ἀνθρώπο τὸ γονατισμένο — σφηνώνοντάς τον ἔτσι, ὥστε νὰ μὴν μπορῇ νὰ σαλέψῃ. Ο ἀφέντης ἥρθε, καὶ εἶδε τὶς ἐτοιμασίες. Τὶς βρῆκε καλὰ καμωμένες, καὶ δὲν ἔκαμε καμιὰ παρατήρηση.

Ἐξαφνά δ κατάδικος ξεφώνισε καὶ τοῦ εἶπε: «Τιμημένε κύριε, τὸ φταιέξιο ποὺ μὲ δικάσανε δὲν τόκανα ξεπίτηδες. Μονάχα ἡ πολὺ μεγάλη μοὺ βλακεία ἔφερε τὸ φταιέξιο. Μιὰ καὶ γεννήθηκα βλάκας, ἔξαιτίας τοῦ Κάρδμα μοὺ, δὲν μποροῦσα πάντα νὰ κρατιέμαι καὶ νὰ μὴν κάνω λάθη. Μὰ νὰ σκοτώσῃς ἀνθρώπο γιατ'

λιθάριο. » Αμα κοπῆ τὸ κεφάλι σου, δοκίμασε νὰ δαγκάσῃς τὸ λιθάριο. »Αν δ χολιασμένος σου βουρκόλακας μπορέσῃ νὰ σὲ βοηθήσῃ νὰ τὸ κάνης, μερικοὶ ἀπὸ μᾶς ίσως τρομάξουνε... Θέλεις νὰ δοκιμάσῃς νὰ δαγκάσῃς τὴν πέτρα;»

«Θὰ τὴ δαγκάσω!» φώναξε δ ἀνθρώπος μὲ θυμὸ μεγάλο, — «θὰ τὴ δαγκάσω! — θὰ τὴ δαγκάσω!»

Μιὰν ἀστραπῆ, μιὰ βιτσιά, μιὰ πνιγμένη κοπανιά τὸ δεμένο κοριύ ̄σκυψε ἀπάνω στὰ σακκιὰ τοῦ ωζιοῦ, — δυὸ μακρὺα αίματοσιντριβάνια πετάχτηκαν ἀπὸ τὸν κουτσουρεμένο λαιμό. — καὶ τὸ κεφάλι κύλησε ἀπάνω στὸν ἄμμο. Βαρύα πρὸς τὸ λιθάριο κύλησε· καὶ τότε, ἔξαφνα πηδῶντας, ἀδρακεῖ τὴν ἀπάνω κώχη τῆς πέτρας ἀνάμεσα στὰ δόντια του, κύλησε ἐκεῖ ἀπελπισμένα μιὰ στιγμή, κ' ἔπεσε ἄψυχο.

Κανένας δὲ μίλησε· οἱ δουλευτάδες δμως κυττάζανε μὲ φρίκη τὸν ἀφέντη τους. Αὐτὸς φαινόταν ἔντελῶς ἀδιάφορος. «Ἀπλώσε μόνο, τὸ σπαθί του στὸν κοντινώτερο ὑπηρέτη, κ' ἐτοῦτος, μ' ἔνα ἔγκινο γαβάθι, ἔχυσε νερὸ ἀπάνω στὴ λεπτίδα ἀπὸ τὴ λαβὴ ὡς τὴ μύτη, κ' ὑστερά μὲ προσοχὴ σφρούγγισε τὸ ἀτσάλι πολλὲς φροὲς μὲ φύλλα μαλακὸ χαρτί... Κ' ἔτσι πῆρε τέλος τὸ τελετουργικὸ μέρος τῆς ιστορίας.

Γιὰ μῆνες ὑστερά, οἱ δουλευτάδες καὶ τοῦ σπιτιοῦ οἱ ἀνθρώποι ζούσαν μὲ τὸν ἀδιάκοπο φόβο μὴν τοὺς φανερωθῆντες βρυκόλακας. Κανένας τους δὲν εἶχε ἀμφιβολία πώς θὰ ἔρχοταν ἡ

ταμένη τιμωρία· καὶ δ παντοτινός τους φόβος τοὺς ἔκανε νάκοινε καὶ νὰ βλέπουν πολλὰ ποὺ δὲν ὑπῆρχαν. Κατάντησαν νὰ τρέμουν τὸν ἥχο τοῦ ἀνέμου μέσα στὰ καλάμια — νὰ τρέμουν καὶ τὸ σάλεμα τῶν ἡσικῶν μέσο τὸν κῆπο. Ἐπιτέλους, ἀφοῦ τὸ συζήτησαν μεταξύ τους, ἀποφάσισαν νὰ προσπέσουν στὸν ἀφέντη τους νὰ βάλη νὰ κάμουν ἔνα Σέγκα - μνημόσινο γιὰ τὸ ἐκδικητικὸ πνεῦμα.

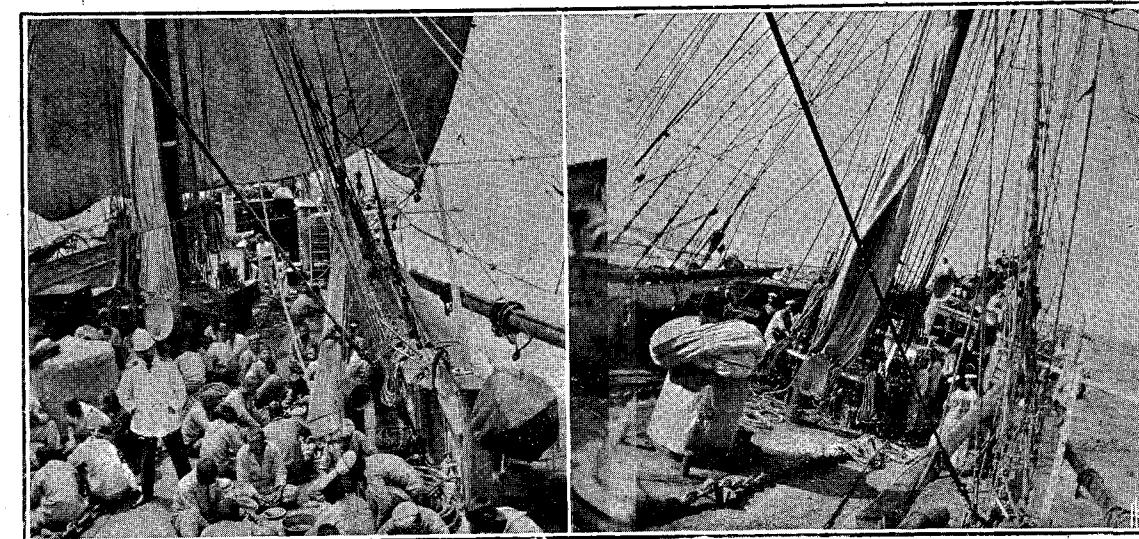
«Ἐντελῶς περιττό, εἶπε δ σαμουράχης, ἀμα δ ἀρχιδουλευτῆς τοῦ ξεστόμισε τὴ γενικὴ ἐπιθυμία... . «Καταλαβαίνω πώς δ πόθος τοῦ ἐτοιμάζαντον γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ μπορεῖ νὰ δώσῃ αἵτια γιὰ φόβους. Σ' αὐτὴ δμως τὴν περίσταση δὲν εἶναι κανεὶς φόβος.»

«Ο δουλευτῆς κύτταξε ξετευτικὰ τὸν ἀφέντη του, δὲν τόλμησε δμως νὰ ωτήσῃ τὸ λόγο τῆς ἀνησυχαστικῆς του ἀφοβίας.

«Ω, εἶναι πολὺ ἀπλὸς δ λόγος», ἔξηγησε δ σαμουράχης, μαντεύοντας τὸν ἀφωνο δισταγμό. «Μόνο ή στερνὴ τελευταία θέληση κεινοῦ τοῦ ἀνθρώπου θὰ εἴταν ἐπικίνδυνη· καὶ δταν ἐγὼ τονὲ προσκάλεσα νὰ μοῦ δείξῃ τὸ σημάδι, παραστράτισα τὸ νοῦ του ἀπὸ τὸν πόθο γιὰ τὴν ἐκδίκηση. Πέθανε μὲ τὸν τελειωτικὸ σκοπὸ νὰ δαγκάσῃ τὸ λιθάριο· καὶ τὸ σκοπὸ αὐτὸν ἐστάθηκε ίκανός νὰ τὸν ξετελειώσῃ, καὶ τίποτ' ἄλλο. «Ολα τὰλλα πρέπει νὰ τὰ ἔχῃ λησμονημένα... . «Ετσι δὲν εἶναι ἀνάγκη νάχετε πιὰ καμιὰ ἀνησυχία.»

— Καὶ πραγματικῶς δ πεθαμένος δὲν τοὺς ἀνησυχησε πιά. Δὲ συνέβηκε ἀπολύτως τίποτα.

[Άπο τὸ αγγλικὸν όπο N. P.] ΔΕΥΚΑΔΙΟΣ ΧΕΡΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — Ο "ΝΑΥΑΡΧΟΣ ΜΙΑΟΥΛΗΣ,, ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΝ

ΦΩΤΟΓΡ. N. ΑΘ.

ΑΠΟ ΤΗ ΑΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ

ΘΡΗΝΟΣ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ

Άλλοιμονό μου, ἔχαμθηκες "Αδωνι !
Τὴν δψι, ποὺ ἀγαποῦσα περσότερο
ἀπ' τοῦ Ὄλυμπου τὴν αἴγλη,
τὴν ἔχλωμιασε ἡ ὁργὴ τῆς Ἀρτέμιδος.
Καὶ ἡ μανία τοῦ κάπρου, ὅταν ἔσχισε
τ' ὕμιορφό σου τὸ στῆθος,
γιὰ τὰ μισὰ τοῦ χρόνου μοῦ ἐστέρησε
τὴν χαρά, ποὺ ἀναβρύνουσε στὰ στήθια μου
ἀπ' τὴν τόση σου ἀγάπη.

✻

Γιὰ ίδες τώρα τὰ λευκά μας τριαντάφυλλα,
ποὺ ἐπορφύρεψαν μόλις τὰ ἐρράντισε
τὸ καυθάριο σου γαῖμα.

Καὶ ίδε ἔκει, ποὺ τὰ δάκρυα μου ἐστάλαξαν
στὰ χωράφια, πῶς ἀμετρες φύτρωσαν
ροδαλὲς ἀνεμῶνες.

✻

Ωϊμέ ! μάταια στοὺς λόγγους ἐρεύνησα
γιὰ νὰ εύρω τὸ δεντρί, ποὺ ἐβλαστάρωσε
μιὰν αὐγὴ τὸ κορμί σου.

Ποιός ἡξέρει; οἱ θνητοὶ τὸ λοτόμησαν
καὶ κιβούρια νεκρῶν ἵσως ἔκαμαν
μὲ τὰ ευώδη του ἔντλα.

✻

Γιὰ τ' αὐτὸ κι' ἀκιβούριαστο σ' ἔθαψαν
κι' οὔτε σ' ἔπλυναν, οὔτε τὴν κόμη σου
ἔξαγγλίσαν μὲ μῆρα.

✻

Κ' εἰς τὸν "Ἄδη μοῦ ευρίσκεσαι ἀκτέριστος,
ώς ποὺ δὲ γῦρος τοῦ χρόνου τὴν ἄνοιξι
γιὰ τ' ἐμὲ σὲ ἀναστήσῃ.

Ἄχνὸς θᾶσαι σὰν τ' ἀσπρα τὰ σύγγεφα
καὶ νερὰ θὰ στραγγίζουν τοῦ Ἀχέροντα
ἀπ' τὸ γηὸ τὸ κορμί σου.

✻

Μὰ μὲ δῷμὴ τότ' ἐγὼ μέσ' σὲ ἀνθότοπους
θὰ σὲ σφίξω γλυκὰ στὴν ἀγάλη μου
σὰν τρελλὴ ἀπὸ λαχτάρα.

Κι' ἀς φλογίζῃ με τότες τὸ φίλημα
τοῦ τρανοῦ κι' ἀλογάριαστου πόθου σου.
Κ' εἰς τὰ στήθια σου ἐπάνω

μὲ σπασμοὺς ἥδονῆς κι' ἀποκάρωμα
ἀς λιγώνω θωρῶντας τὰ δράματα
τῆς πομπῆς τῶν ἐρώτων.

I. ΖΕΡΒΟΣ ΑΡΕΤΑΣ

ΟΙ ΖΗΤΙΑΝΟΙ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΝΩΝ ΔΡΩΜΩΝ

Εἰς τὸ γαλάξιο φῶς ποὺ ἔχει γλυκάνει
τὸ σκοτάδι τοῦ δρόμου, θὰ περάσουν
οἱ εὐγενικοὶ ποὺ τραγουδοῦν ζητιάνοι.

Νὰ εἰποῦντε τὸ τραγοῦδι ποὺ μᾶς λένε
πάντα τὴν ὥρα αὐτή, κι' οἱ λογισμοί μας
ἀκούγοντάς το, ἀπ' τὸ μπαλκόνι κλαίνε.

Νὰ μᾶς εἰποῦν τὴν ἥσυχη ἐλεγεία
ποὺ ἔναν καιρὸ σὲ φωτεινὸ σαλόνι,
τὴν τραγουδοῦσεν δύμιορφη κυρία.

"Οπου κατόπιν μὲ τὰ χρόνια, δύχως
κανεὶς νὰ τὸ ἐνοιαστῇ, σὰν τὴν ἀγάπη,
σὰν τὴ γυναικα ἐγέρασε κι' ὁ ἥχος.

Καὶ τώρα ἡ βραδύνες, ποὺ ἀκούνται μόλις,
φωνὲς πολὺ σκυφτῶν σακατεμένων,
τὸν γυρίζουν στὰ τρίστρατα τῆς πόλης!

Τοὺς φτωχοὺς λυπηθῆτε — ἀλλὰ τὸν ἥχο
ἐλεῆστε, ποὺ πρόβαλε ἀπ' τοὺς τάφους
μὲ τὸν παληὸ τοῦ σύντροφο τὸ στίχο.

Ναί, μοῖρα πολυστέναχτη τῶν ὄντων,
τοὺς ἀκοῦντε καὶ ἀργότατα σαλεύουν
τὰ σβυσμένα κεφάλια τῶν γερόντων,

Θυμάμενα τὴν ἀπειρη εὐτυχία
ποτέ, ποὺ δὲ ἴδιος ἥχος, δὲ ἴδιος στίχος,
γεννοῦσαν τὴ γλυκεὶ ἀνησυχία

Στοὺς κόρφους, καὶ ἡ καρδιὰ μὲ ἀρρυθμοχτύπο
ἀπ' τὰ γέλοια φτερούγιζε στὰ δάκρυα
σὰν τὸ ἐλαφρὸ πουλάκι μέσ' τὸν κῆπο.

Ἐπέρασαν ἡ ἀγάπες πεθαμένες,
μὲ τὰ κεριὰ τοῦ πιάνου τὰ στημένα
σὲ ἀργυρᾶ κηροπήγια φωτισμένες.

Μὰ δὲ σκοπὸς ποὺ τὴς εἶχε συνοδέψει
δὲ θέλει νὰ πεθάνῃ καὶ γυρίζει
στῆς πόλης τὴ βοὴ νὰ διακονέψῃ

Τὸ δάκρυ, ποὺ ἡ ψυχὴ μας πάντα ἀφίνει
νὰ στάξῃ ἀπ' τὸ μπαλκόνι, στῆς καῦμένες
τῆς παληῆς μελωδίες ἐλεημοσύνη . . .

Φάντασμα τραγικὸ τῶν περασμένων
ἔτσι περνᾶς τοὺς δρόμους καὶ πλανᾶσαι
στὴν ἀτελείωτη λύπη σου πιστό,

Κι' δὲ ζητιάνος θαρρῶντας πῶς ἔκεινος
εἴν' δὲ σακάτης, πῶς αὐτὸν ἐλεοῦμε,
γυρίζει καὶ μᾶς λέει: εὐχαριστῶ.

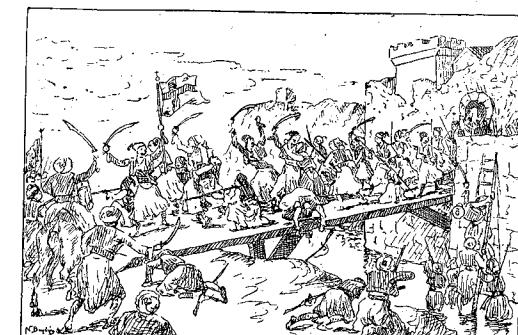
Z. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗΝ—ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ

Εχει και η "Ελλάς την Βενετίαν της. Δὲν τὴν ξεύρετε; είνε τὸ ἡρωϊκὸ καὶ δαφνοστεφές Μεσολόγγι, τὸ ὅποιον κατὰ τὸ ἥμιου ἀπλώνεται, ἢ μᾶλλον ἀναδύεται σὰν κύκνος ἢ σὰν Τοίτωνας, ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν ὑγρὴ καὶ μυρωμένη ἄγκαλή τῆς Τουρλίδος— μᾶς μεγάλης εἰς ἔκτασιν καὶ ὀραιότητας καὶ ἀναμνήσεις λιμνοθαλάσσης— μὲ τὰς νησίδας του καὶ τὰ μουράγια του, μὲ τὸν αὐλακας καὶ τὰς γεφύρας του, μὲ τὴς γόνδολες— τὰ πριάρια, ὅπως λέγουν ἐκεῖ πέρα, καὶ τὸν γονδολιέρους του, μὲ τὴς βαρκαρόλες τῶν ἔρωτύλων του καὶ τὰς νυκτερινὰς του φαντασμαγορίας, τὰς ἐνετικάς, κατὰ τὰς ὅποιας φῶτα διεσπαρμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ— πριάρις, ὅπως τὰς λέγουν, πλέουν καὶ ἀναδύονται καὶ κολυμβοῦν καὶ ἀγκαλιάζουν τὴν γαλανὴ καὶ ἥρεμη τῆς Τουρλίδος γοητεία καὶ διοισθαίνουν, θαρρεῖς, εἰς φωτεινὰς γραμμάς, μέσα εἰς τὰ γαλαζία νερά της, καὶ τὴν μεταβάλλουν εἰς ἔνα παράδοξον καὶ ὀλογάλανον οὐρανόν, στολισμένον μὲ ἀστέρια παραδοξότερα— ἀστέρια φωτεινὰ καὶ ἐπιμήκη, σελαγίζοντα φαεινὰς ἀναλαμπὰς καὶ μαρμαρυγὰς τρελλάς, ὁνειρώδεις . . .

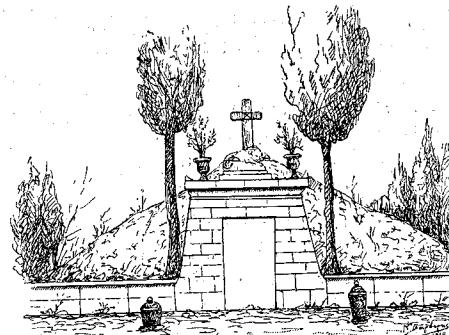
Μιὰ ὀραία πρωΐα ἀνοιξιάτικη ἦταν ὅταν πρωτόειδα τὸ Μεσολόγγι, πίσω ἀπὸ μίαν λεπτὴν ὁνείρου διμήλην, τῆς ὅποιας αἱ ὀλόχρυσαι τοῦ ἥλιου ἀκτῖνες μάτην ἥγωνται νὰ διασπάσουν τὸ νεραϊδένιο πέπλο· τὸ εἶδα βυθισμένο εἰς μίαν ὁμορόδη μελαγχολίαν— μελαγχολίαν ἔρωτευμένης ψυχῆς, ἐνῷ πέριξ αἱ εἰκόνες καὶ αἱ ἀπόψεις ἔξεχύνοντο μὲ πλαστικὴν ἀφρούνια καὶ τὰ βουνά καὶ οἱ βράχοι διεγράφοντο μὲ πλάσιμο ἰσχυρὰ τονισμένον, νευρῶδες καὶ μὲ καμπυλότητας τολμηρὰς καὶ ἐλευθέρας, ποὺ δὲν εἶχαν τίποτε τὸ μέτριο καὶ τὸ ἀμφίβολο, τίποτε τὸ συνειδισμένο, τὸ πρόστυχο . . . Καὶ θυμοῦμαι ἀκόμη τὴν συγκίνησι ἀλλὰ δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὸν κλονισμό, ποὺ αἰσθάνθηκα, ὅταν διὰ πρώτη φορά ἐπάτησα τὸ πόδι μου εἰς τὸ ἄγιο χῶμα— χῶμα, ποὺ ἔξυμώθη μὲ αἴμα— αἴμα ἀγνό, Ἑλληνικό, τὸ ὅποιον ἐπότισε ἔνα δένδρο, οὐράνιο καὶ

ὑπερῷφανο, ποὺ ἐκεῖ πρῶτα ἐφύτωσε καὶ ὑψωσε προστατευτικὰ τὸν κλάδους του ἐπάνω σὲ μιὰ εὐτυχισμένη ἐλληνικὴ γωνία— δένδρο, ποὺ μόνο ἀπὸ αἴμα γεννιέται, μὲ αἴμα τρέφεται καὶ αὐξάνει. . . Ἐνας ἀγών τότε— ἀγών ιερὸς καὶ τιτάνειος— δὲ ἀγών τοῦ 21, μὲ ἀσπαξε εἰς τὰ φτερά του καὶ μὲ ἔροιξε εἰς τὰ παλάτια του τὰ μαγικά· καὶ ἥλθαν εἰς τὸ νοῦ μου σκέψεις καὶ ἀναμνήσεις, ποὺ δὲν ἡμπόρεσε νὰ τὴς σκεπάσῃ τοῦ χρόνου ἡ στάκτη, οὔτε νὰ τὴς παρασύρῃ τῆς Λησμοσύνης τὸ νερό· καὶ ἐξετυλίχθηκαν ἔμπορός μου εἰκόνες, ποὺ δὲν εἶνε συνειδισμένο τὸ μάτι— εἰκόνες ὀλοζώτανες καὶ φαντασμαγορικές, εἰκόνες ἀλλού κόσμου καὶ ἀλλων ἀνθρώπων— ἀνθρώπων, ποὺ ζούσαν μόνον γιὰ τὴν Πίστι καὶ γιὰ τὴν Πατρίδα, ἐνῷ κάποιας λησμονημένης ἄρπας μουσικὴ ἀρχισε νὰ μοῦ φάλλη τοελλές ἐποποιεῖς— τῆς ἐποποιεῖς τῶν ὑπερόχων ἡρωϊ-

ΕΞΟΔΟΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ Σχέδιο Νέστορος Βαρβέρου

σμῶν καὶ τῶν μεγάλων αὐταπαρνήσεων. . . Διότι τὸ Μεσολόγγι ὑπῆρξε ἡ κονίστρα, ποὺ ἐξετυλίχθηκαν τὰ πλέον αἵματωμένα δράματα καὶ ἐπαίχθηκαν αἱ σπαρακτικώτεραι τραγῳδίαι τῆς ἐλληνικῆς καρτερίας καὶ φιλοπατρίας . . . Ο τόπος, ποὺ ἔμαρτυρησε, ἀλλὰ καὶ ἐδοξάσθη ἡ "Ελλάς" ὁ τόπος, ποὺ κάθε γωνία του ἔγινε βωμός. ἄγιο βῆμα μᾶς ὑπερόχου θυσίας ἢ ἐνὸς ἡρωϊσμού . . . Εκεῖ ἐτρεξε δὲ Μάρκος Βότσαρης μετὰ τὴν δευτέραν πτῶσιν τῆς ἀγαπημένης του πατρίδος, ἐκεῖ δὲ Μαυροκορδάτος, ἐκεῖ καὶ δὲ μεγαλόφτερος τῆς Ἀλβιώνος δετός, ποὺ δὲν τοῦ ἡρεσε, ποὺ δὲν τὸν ἔχωρεσε δὲ ἄλλος κόσμος, ἀλλὰ μόνη ἡ πτωχὴ καὶ αἰμάσσοντας Ἐλλὰς ἐφάνηκε ἡ ἀξία χώρα τῶν μεγάλων, τῶν θείων του ὀνείρων, ἐτρεξεν ἐκεῖ εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Μεσολογγίου— βωμὸν τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας, νὰ προσφέρῃ τὴν ἀγνή, τὴν μεγάλη του θυσία . . . Νομίζω ὅτι βλέπω ἀκόμη τὴν δημορική, τὴν μυριόνεκρη πάλη οἱ ἡρωες τῆς ἀθανάτου φρουρᾶς, ὥχοι καὶ κάτισχοι, μὲ μάτια βαθουλωμένα, δύοντα, μὲ πόδια ἀσταθῆ, τρέ-

Μαυσωλεῖον τῶν ἡρώων

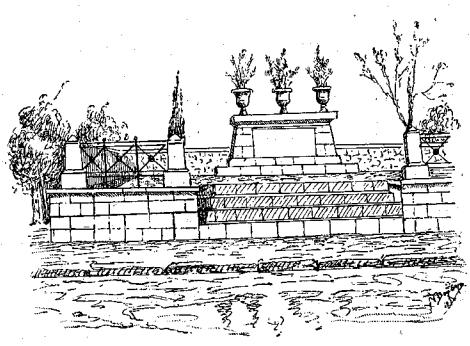
νατο καὶ τὴν ἐρήμωσι, καὶ ἐκείνη δαφνόκλαδα καὶ ἀμάραντα . . .

Νομίζω ὅτι ἀκούω ἀκόμη τὴ λύσσα, μοῦ φαινεται πῶς βλέπω τὴν ὀλοκαύτωσι, θαρρῶ ὅτι παραστέκομαι εἰς τὴ θυσία τοῦ Καψάλη καὶ εἰς τὸν καταπληκτικὸν ἡρωῖσμὸν τοῦ πνεύμονος τοῦ Τζάρων— ἐνὸς ἀγνώστου ἡρωος, δὲ ὅποιος καὶ ὅταν ἀκόμη οἱ Γούρκοι ἐμβῆκαν εἰς τὴν πόλιν, δὲν ἐννοοῦσε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἀγαπημένο του κανόνι! Τὸ γεμίζει καὶ, ὅταν ἐπλησίασαν ἀρκετοί, μπάνινε ἔμπροδες καὶ βάζει φωτιά! . . .

"Οταν ἔξημέρωσε— καλλιο νὰ μὴν εἰχε ἔημερώσει— ἡ ΙΙ Απριλίου, τὸ Μεσολόγγι εἰχε μεταβληθῆ ἐις ἔνα σωδὸν ἀπὸ ἐθείπια καπνίζοντο, εἰς ἔνα ἐκτεταμένο καὶ ὀπέραντο νεκροταφεῖο, πνιγμένο εἰς τὸ αἴμα, ποὺ τὰ σπήτια του ἔμοιαζαν, σὰν μνήματα ἀραχνα καὶ βρυκολακισμένα, ἐνῷ ἐπάνω τους τὰ ἔνδια τῶν σκεπῶν ἔστεκαν, σὰν μαῦροι καὶ ἀλιβάνιστοι σταυροὶ στημένοι ἀπὸ τὸ Χάρο . . .

Ωραῖος εἶνε δὲ θρῦλος τοῦ φοίνικος. Τὸν λέγον προϊὸν ἀνατολίτικης φαντασίας ἀλλὰ διατί δχι ἐλληνικῆς; "Ἐγὼ πιστεύω, ἢ μᾶλλον εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἀν δὲν τὸν ἐπλαττὸν ἐκείνοι, θὰ τὸν ἔγεννα χωρὶς ἄλλο ἢ γόνιμος καὶ ποιητικὴ φαντασία τῶν Ἑλλήνων. Διότι τί ἄλλο ἀπὸ τὸν ἀναγεννώμενον ἀπὸ τὴν στάκτην του φοίνικα διατί δχι ἐλληνικῆς; "Ἐγὼ πιστεύω, ἢ μᾶλλον εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἀν δὲν τὸν ἐπλαττὸν ἐκείνοι, θὰ τὸν ἔγεννα χωρὶς ἄλλο ἢ γόνιμος καὶ ποιητικὴ φαντασία τῶν Ἑλλήνων. Διότι τί ἄλλο ἀπὸ τὸν ἀναγεννώμενον ἀπὸ τὴν στάκτην του φοίνικα διατί δχι ἐπερόδυσε; τὸ Μεσολόγγι σκέλευθρο, γυμνό, ξεσαρκωμένο, Δὲν παραδίνει τὸ ἄρματα, δὲ γέρνει τὸ κεφάλι. Κρατεῖ γιὰ νεκροδάφη του τὸ Χρῆστο τὸν Καψάλη.

Καὶ ὅταν ἡ κατάστασις ἐφωθασε εἰς τὸ ἀπροχώρητον καὶ ἐπρεπε νὰ δονῇ μιὰ λύσις εἰς τὸ αἵματηρ δρᾶμα, τὸ ὅποιον τόσον καιρὸν τόρα ἐπαίζετο εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Μεσολογγίου, ἀπεφάσισαν δχι νὰ παραδοθοῦν, οὔτε καν νὰ συνθηκολογήσουν, δχιλλὰ νὰ διασχίσουν τὴν νύκτα μὲ τὰ ξίφη εἰς τὰ χέρια τὰς τάξεις τοῦ ἔχθρου . . . "Αλλ' ἡ ἔξοδος— ἀνάθεμα εἰς τὸ Βούλγαρο— ἀπέτυχε καὶ τότε τὸ τιμημένο Μεσολόγγι ἔγινε δὲ δαφνοστρωμένος βωμὸς— ποιὸς εἶπε τάφος; — ποὺ ἔπεσαν μὲ δόξα καὶ τιμὴ τάττομητα λεοντάρια του, ἀφοῦ καθένα ἐπώλησε δσο ἡμποροῦσε ἀκριβώτερα τὴν ζωή του, τὴν ζωή του τὴν πολύτιμη . . . "Ω τί νύκτα ἦταν ἡ νύκτα τῆς ΙΙ Απριλίου! . . . Δὲν ἦταν νύκτα τοῦ Αγίου Βαρθολομαίου— ἦταν κάτι τι ἀγριώτερο δὲν ἦταν Σικελικὸς ἐσπερινὸς— ἦταν κάτι τι φρικωδέστερο. Τί ἦταν, ποιὸς ἡμπορεῖ νὰ τὸ εἰπῆ, ἢ νὰ τὸ περιγράψῃ; "Ισως κανένα πινέλο, σὰν τὸ πινέλο τοῦ Μπαϊκλιν, θὰ ἡμποροῦσε νὰ δώσῃ μιὰ ἴδεα ἢ μιὰ εἰκόνα τοῦ τόπου τῶν νεκρῶν . . . "Ο Χάρος περπατοῦσε ἀγκαλισμένος μὲ τὴ Δόξα: ἐκείνος ἐσκόρπιζε τὸ θά-

Μνημεῖον Μάρκου Βότσαση

Τὸ ἄγαλμα τοῦ Βάρεωνος Τὸ Μεσολόγγι δὲν είναι ἀπό τὰς πόλεις ποὺ κατοικεῖν

διότι δλονὲν ἀπλώνεται παντοῦ, δλονὲν μεγαλώνει καὶ ἔξωραίτεται μὲ νέας οἰκοδομάς, μὲ νέος κτίρια καὶ νέας ἐκκλησίας πλουσίας καὶ καλλιτεχνικάς. Μὲ τὰ ἄρθρονα τόρα καὶ γάργαρα νερόν του, μὲ τὸν ἀπλετὸν φωτισμόν του τὸν ἐθνικόν καὶ τὸ φιλοπρόσοδον καὶ φιλόξενον τῶν κατοίκων του, εὐέλπι δύναται ν' ἀτενίζῃ πρὸς τὸ μέλλον τὸ ὅποιον τοῦ στέλλει ἀνθισμένα μειδιάματα.

* * *

Τὸ Μεσολόγγι ἔχει πολλὰ κειμήλια νὰ ἐπιδεῖξε — κειμήλια, ποὺ σκορπίζουν αἰγλην καὶ ἀπα- μνημονεύουν χρυσᾶς ἴστορικας σελίδας. Εἶνε τὸ δχυρώματα καὶ ἡ πύλη τῆς ἔξοδου, ἡ πολυστι- νακτή εἶνε τὸ σπῆτι^τ τοῦ Δελτηγεωργῆ, τοῦ Δη- μοσθένη τῆς νέας Ἐλλάδος καὶ τὸ σπῆτι τοῦ Τρικούπη, τοῦ ὑπερόχου καὶ ἀλησμονήτου πολ- τικοῦ, ποὺ τόφες φορέες, σ' ἡμέρες δίσεκτες ἡ Ἐλλὰς ἥσθιανθη τὴν ἀνάγκην τοῦ καὶ δὲ ἡμιπόρεσε ἀκόμη νὰ σκεπάσῃ τὸ κενόν, πο- ἀφῆκε δπίσω του· εἶνε ἡ θέσις τοῦ σπητιοῦ τοῦ Βύρωνος, εἶνε ἀκόμη τὸ ἥρων — ἔνας ὀλοπρό- σινος καὶ θελκτικὸς κῆπος, μὲ τὰς θελκτικωτέρους συστάδας δένδρων καὶ μνημείων, ποὺ γεμίζουν τὴν ψυχὴν μὲ συγκίνησιν ἀρρητούν, μὲ ποίηση καὶ μεγαλεῖον. Ο κῆπος αὐτός, ποὺ ἔπειτε να εἶνε τὸ πανελλήνιον προσκύνημα, πειρικεί εἱ, δι- σεβαστότερον καὶ ιερότερον ἔχει ἡ ἐλευθερία Ἐλλὰς — εἶνε τὸ πάνθεον τῆς νεωτέρας Ἐλλά- δος. Ἐκεῖ μέσα ὑπάρχει τὸ μαυσωλεῖον τῶν ἥρωών — ποιὸς ἔρει ποίων καὶ πόσων ἀγνώ- στων καὶ ἀφανῶν, τὸ ὅποιον στολίζουν γύρω κανόνια ἐμπεπηγμένα εἰς τὴν γῆν — ἀπὸ τοῦ δοξισμένα ἔκεινα κανόνια, ποὺ ἔβροντο φώνησα- τὴν ἀνδρεία τοῦ Μεσολογγίου καὶ περιέσωσα- τὴν τιμήν του... Ἐδῶ εἶνε τὸ μνημεῖον τοῦ Μάρχου Βότσαρη, διάφορος τοῦ ἥρωος τοῦ Βαλ- τετοίου καὶ τοῦ Φαναρίου Κυριακούλη Μαυ-

ρομικάλη καὶ ποντὰ τοῦ στρατηγοῦ Κώστα Βλαχόπουλου ἀπὸ ἐκεῖ οἱ τάφοι τῶν στρατηγῶν Γιαννάκη Ράγκου, Στάμου Στάϊκου καὶ Θεοδώρου Γρίβα, τοῦ Ζαφειρίου Βάλβη καὶ τοῦ Ἐπαμεινώνδα Δεληγεώργη. Ἐδῶ μέσα στέκεται μαρμαρωμένη καὶ ἡ ὄγάπη καὶ εὐγνωμοσύνη μας — εὐγνωμοσύνη τῆς Ἑλλάδος, πρὸς τὸν Τυρταῖον τοῦ ἀγώνος της, τὸν Βύρωνα. . . Μὲ τὸ ἔνα του χεριὶ πρατεῖ κύλινδρον συμβολίζοντα τὴν ἀφοσίωσίν του πρὸς τὰς Ἐλικωνιάδας, μὲ τὸ δεξεῖ του² δὲ δείχγει τὸ Μεσολογγίτικο χῶμα, σὰν νάλεγγη : «ἔδω ἔπεσα χάριν τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας, χάριν τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας . . . Ἐπάνω εἰς τὸ βάθρον ὑπάρχει τὸ ἐπίγοραμμα :

Βρετανίης ὁμότιμον, ἄθροι στάς, ἔστιν, Βύρωνα,
Οὐ περὶ κχρὶ φύλεον Μνημοσύνης θυγατέρες.
Τῶν δὲ εὐέργειοιν μνήστιν σώζοντες ἀγήρω
Ἐλλήνες, στῆσαν λίαναν ἐξ ἐδράνου.
Εὖ τε γάρ Ἐλλάς ἔγιεται ἐλευθερίας ἐν ἀέθλῳ
Ἡλυσθε θαλπτωρί, κάρομα τε μαρναμένης.

⁷Άλλα πόσον καλύτερον θά ήτο νὰ ξηραφαν τὰ λόγια — τὰ ώραιά καὶ εὐγενικά ἐκεῖνα λόγια, τὰ δποια εἶπε ἀπομνήσκον «τὸ θεῖον, θείας γενεᾶς τέκνον», δπως τὸν ὄντος σεν δ Λαμαρτίνος: «Ἐλλάς μου, εἶπε, σου ἔδωκα πᾶν δ, τι δύναται νὰ δώσῃ ἀνθρώπος — τὰ πλούτη μου, τὸν καιρόν μου, τὴν ὑγείαν μου καὶ αὐτήν μου τόρα τὴν ζωήν. Εἴθε ή θυσία μου νὰ ἀποβῇ πρὸς εὐτυχίαν σου . . .» ⁸Ητο δυνατόν νὰ συντεθῇ χρακτηριστικώτερον καὶ εὐγλωττότερον ἐπίνοαιμα:

* 3

“Ενας είνε δ ὁ ὥραιότερος περίπατος τοῦ Με-
σολογγίου — δ περίπατος τῆς Τουρλίδος, τὸ
ἴδιαιτέρο αὐτὸ χαρακτηριστικό του, ποὺ τὸ δια-
κρίνει καὶ τὸ ἔχωμέει ἀπὸ τὰς ἄλλας πόλεις,
ὅπως τὴ Ζάκυνθο ἡ πλατεῖα Ρούγα της, ὅπως
τὴ Χαλκίδα ἡ Γέφυρα της, καὶ ὅπως την Κέρ-
κυρα ἡ Σπιανάδα της. Φαντασθήτε ἔνα ὥραιον
καὶ εὑρώντων δρόμον ἀμαξιτὸν νὰ εἰσχωρῇ
εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ πλέον ὥρας εἰς τὴν
ὑγρὰν ἀγκάλην τῆς Τουρλίδος, σὰν ἔνα μεγάλο
θαλάσσιο τέρας, ποὺ προχωρεῖ καὶ κουλουριά-
ζεται καὶ χάνεται εἰς τὰ πρασινόφεγγα βύθη
τοῦ ἀπείρου, ἐνῷ ἐκατέρωθεν τὰ βαθυγάλαζα
καὶ κάπου γαλακτώδη νερά τὸ περιλείχουν καὶ
τὸ καταφιλοῦν μὲ δροσόπνοα καὶ ἀφροστεφά-
νωτα φιλήματα, σῶν νὰ τοῦ φέρουν τοὺς χαιρε-
τισμοὺς τοῦ ἀπείρου... Κατὰ τὰς ὥρας τῆς
δύσεως, τὴν ὥρα ποὺ γίνεται καὶ δ περίπατος,
ἡ Τουρλίς μεταμορφώνεται εἰς ἔνα μυθικὸν
χαμαλέοντα, μὲ γοργάς καὶ γοητευτικάς ἐναλλα-
γὰς χρωμάτων, τὰ δροπία ἀρμονίζονται μὲ τὴν
ἥσειμη καὶ γαλανὴ ὠμορφιά της, ποὺ μοιάζει
σὰν πρόσωπο νεανικό, τὸ δροπίον δὲν ἀνλάκωσε
ἄκομη τοῦ χρόνου τὸ ἀσπλαχνὸ ἀριστὸ καὶ σοῦ
θυμίζει μιὰν ἄλλη ὑπέροχη καὶ ἀλησμόνητη

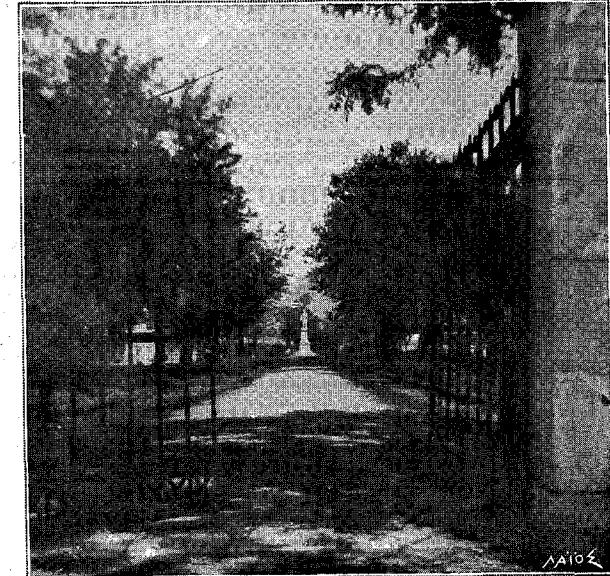
λίμνη, πού δὲ Λαμαρτῖνος τῆς ἔψιλε ἀδιάνατες στροφές... Πόσες φορές θὰ ἐστάθη ἐκεῖ κάπου ζεμβώδης δὲ Βύρων καὶ πόσες φορές θὰ ἐβύθισε τὸ βλέμμα του εἰς τὸ γλυκύτερον τῆς μεγάλης του καρδίας ὅνειρον — τὸ ὅνειρον τῆς ἀπηλπισμένης του ἀγάπης, ποὺ ἥλθε νὰ τὸ θάψῃ σ' τὸν τόπο «ποὺ ἡ Δόξα ὀλόλαμπρη μονάχη στεφανώνει τοῦ ἀνδρείου τὴν κεφαλὴ» καὶ ν' ἀνταλλάξῃ τὴς ἀκτίδες τοῦ ἔρωτα, ποὺ ἐθόλωναν ἀκόμη τὸ νοῦ του μὲ τοῦ πολεμάρχου τὴ θανή καὶ τοῦ ἥρωος τὸ φωτεινὸν στεφάνι... Γύρω τῆς ἀνάζουν καὶ περιγύζουν ἀναμνήσεις θαυμασταὶ καὶ ἀναδίδεται ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς ἐν' ἄρωμῷ ἀσυνείδιστο, θεσπέσιο ἄρωμα, ποὺ περιβάλλει τὰς ἀναμνήσεις μὲ τῆς πάραδοσεως τὸ μυστήριο καὶ τῆς Δόξης τὴν ἀλουργίδα... Ἐδῶ κοντὰ εἶνε τὰ ἔρείτια τοῦ σπητιοῦ ἢ τοῦ μύλου, ποὺ ἐσκέπασε μὲ ἀθανασίας δάφνες τὴ θυσία τοῦ Καψάλη· ἀριστερά της ἡ ἀδάνατη Κλείσοβα, περαιτέρω τὸ ἥρωικὸν Βασιλάδι καὶ ἐπειτα δὲ Ντολμᾶς καὶ τὸ Αἰτωλικὸν — τόσα ἀνεκτίμητα πετράδια, ποὺ στολίζουν τὸ ἄφθαρτο καὶ αἰμοβιαφές τοῦ Μεσολογγίου στέμμα... .

三

Αλλὰ καὶ ἡ φύσις, ἡ ὁποία περιβάλλει τὸ Μεσολόγγι εἶνε γοητευτική, ὀνειρώδης, ἀμιλλωμένη πρὸς τὴν δόξαν του τὴν θυλεράν καὶ ἀβασίλευτην. Βουναλάκια ἀπ' ἐδῶ τορνευτά, σὰν ἐσπεριόδων μῆλα, νησίδες ἀπ' ἑκεῖ, σὰν νεραΐδες χαρωπές, νεφά γύρω γαλανά καὶ ἥρεμα, σὰν ὄνειρα παιδικά, περιβόλια ἀπ' ἐπάνω ὅλοπράσινα καὶ παραγωγικά, σὰν τοὺς κήπους τοὺς κρεμαστούς . . . Υπεράνω δὲ Ζυγός, ἀδρὸς καὶ ὑπερήφανος, σὰν Μεσολογγίτης ἀγωνιστής, ὑψώνει τὴ Δόξα του καὶ κατερχόμενος μαλακὰ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον σπεύδει, θαρρεῖς, σὰν ἔπειρελαμένος ἔραστής, νὰ πέσῃ εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Βαράσσοβας, ἡ ὁποία ἀπότομη καὶ μεμονωμένη, μὲ τοὺς τρεῖς ὕβους της, σὰν καμῆλα καθιστή, πνίγεται ἑκεῖ κάτω εἰς γραφικᾶς ἀντιθέσεις καὶ φευγαλέων χρωμάτων ἐναλλαγάς . . . Κατωτέρω ζαφείρια καὶ σμαράγδια ἀναλυμένα, ὑγρά, σὰν γὰ ἔλυσαν ἀπὸ τὸν δρμητικὸν χείμαρρον τοῦ ἡλιάκου φωτός καὶ ἀντιπέραν δὲ Παναχαϊκὸς καὶ κοντά ἡ Φολόη, προβιβάλλουν δόλο τὸ μεγαλεῖον των μὲ τὰς ἀποτόλμοις ὑπερυψώσεις καὶ ταπεινώσεις των, εἰς τὰς δόποις ἡ προοπτικὴ σκοδρίζει γραμμῶν χίριν καὶ καμπυ-

ΝΙΚ. Σ. ΓΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Σκίτσα Νέστορος Βαρβέρη

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΠ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ — ΤΟ ΗΡΩΟΝ, ἐκ φωτογρ.

ΕΙΔΩΛΙΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ—ΒΕΛΛΙΝΗΣ

Εἰς μίαν ἀκτὴν ἡμιταλικὴν τῆς Μεσογείου μοῦ συνέβη ἔνα πρωὶ νὰ τὸν ἐνθυμηθῶ.

Ἡ θάλασσα ἥτο γαλᾶζια, ἤξευρα δὲ τὸ ἥτο ζεστὴ καὶ ἐνῷ ἥμιον ἔτοιμος νὰ βούτηξε, ἐκ τῶν προτέρων ἀπελάμβανα τὴν προστητά της.

Ἄπὸ τὴν ταράτσαν μιᾶς γειτονικῆς ἐπαύλεως ἀντήχησεν ἐν μέσῳ τῆς σιωπῆς ἡ φράσις τῆς «Νόρμας». Ο di qual sei tu vittima. Ἡτο ἔνας Ίταλος ἔργατης. Ἐτραγουδοῦσε μὲ μίαν φωνὴν ἔλαιφράν, ἐνῷ τὸ χέρι του, ἐπίσης ἔλαιφρόν, ἔζωγράφιζε ἐπάνω εἰς τὸν τοῖχον μίαν καμπυλοειδῆ ἀλληλουχίαν ἔγκαρπων, μίαν ζωοφόρον κοσμημάτων ἀπὸ καρποὺς καὶ ἀνθη μὲ τὸν ὁυθὺν τῆς πατρίδος του. Καὶ ἐκεῖνο τὸ ὄποιον ἔζωγράφιζε αὐτὸν τὸ χέρι καὶ ἐκεῖνο τὸ ὄποιον ἔτραγουδοῦσε αὐτὴν ἡ φωνή, ἡ τοιχογραφία καὶ ἡ μελῳδία, προσαρμονίζομεναι τόσῳ πολὺ μὲ τὴν μαλλακότητα τοῦ υδρανοῦ καὶ μὲ τὴν νωχέλειαν τῶν ὑδάτων, ἀνταπεκρίθησαν ἡδύτατα εἰς τὴν αἰσθήσην τῆς εὐζωνίας καὶ σχεδὸν τῆς ἡδονῆς, ἡ ὄποια ὀλίγον κατ’ ὀλίγον μὲ κατελάμβανε.

Γοητευθὲς ἀπὸ τὴν ἀρμονίαν αὐτήν, ἐπεδύμησα νὰ ξαναδιαβάσω καὶ ἔξαναδιαβάσα τὴν «Νόρμαν», τοὺς «Πουριτάνους», τὴν «Υπνοβάτιδα» (Σοννάμπουλαν), ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ἔνα τόμον ἀπὸ καμίαν πεντακοσαριὰν σελίδας ἀφιερωμένον εἰς τὴν δόξαν τοῦ μουσουργοῦ τῆς Σικελίας ἀπὸ ἔνα συγγραφέα δ ὄποιος φέρει τὸ δόνομο εὐφωνίας δλῶς βελλινείου, — Antonino Amore.

Άλλοιμονον, θὰ ἔκαμνα καλλίτερα νὰ περιορισθῶ εἰς τὸ κάλλος τῆς φωνῆς, τοῦ τοπίου καὶ τῆς ὥρας, καὶ εἶμαι δυσαρεστημένος τόρα μὲ τὸν ἑαυτόν μου διότι μετέβαλα τὴν παροδικὴν ἐντύπωσιν ἡ ὄποια ἥτο γλυκυτάτη, εἰς κρίσιν βασιμωτέραν καὶ στρυφνοτέραν.

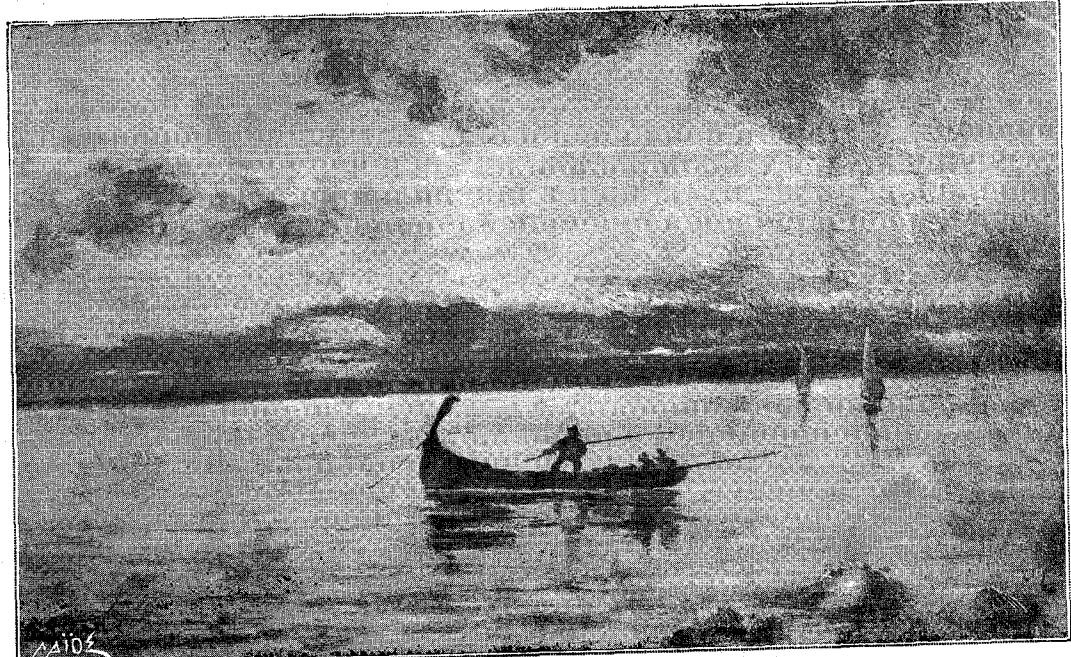
Εἰς τὸν γόητα μελῳδὸν μιᾶς θερινῆς πρωΐας δὲν εῦρον πλέον ἥ τὸν ἀντιπρόσωπον μιᾶς περιόδου παρακμῆς καὶ διαφθορᾶς, ἔνα ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὄποιοι κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ αἰώνος ἀπειπόντες ἔνα ἀνώτερον τύπον τέχνης καὶ οἱ ὄποιοι, οὕτως εἰπεῖν, κατήργησαν τὴν κατηγορίαν αὐτήν τοῦ ἥχήντος κάλλους, ὄποιον ἥτο τὸ ίταλικὸν ἰδεῶδες. Ἀπὸ αὐτοὺς μορφαὶ ὑπέρτατα μεσταὶ καὶ εὑφοροὶ οἵονει ἐκενώθησαν τοῦ περιεχομένου των καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς οὐσίας των. Ἐφόνευσαν οὗτοι τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν σώματος θείου.

Τὴν «Ἄριαν» (aria), λόγου χάριν, τὸν μουσικὸν αὐτὸν δραγανισμὸν τὸν ὄποιον οἱ παλαιοὶ μουσουργοί, οἱ μεγάλοι μουσουργοί, ἐδημιούργησαν τόσῳ εὐγενῆ καὶ τόσῳ ἵσχυρόν, τὸν ὄποιον τὸ κλασικὸν καὶ λατινικὸν πνεῦμα εἶχε θεμελιώση ἐπὶ τοῦ ὄρθον λόγου δσφ καὶ ἐπὶ

τοῦ Καλοῦ, τί τὴν ἔκαμαν αὐτοὶ; Ἐνα τύπον (formule) ἀνούσιον, ἐν μάταιον πλᾶσμα, μίαν ἀσκησιν ἀγονον χωρὶς ἀλήθειαν καὶ χωρὶς ζωήν. Ὡ! αἱ ἀρια τοῦ Bellini. Ποιος θὰ ἡμπορεσῃ νὰ ἐκφράσῃ τὴν πενιχρότητα τοῦ αἰώνιου απαντέ τοῦ αἰώνιως συνοδευομένου ἀπὸ τριόλια, τὴν παρεμβολὴν χορωδιῶν συλλαβικῶν καὶ γελοίων, τὴν ὑποχρεωτικὴν στάσιν τῆς «κορώνας» (point d'orgue) διὰ ν' ἀφίνη εἰς τὴν ἀοιδὸν καιρὸν ν' ἀναπνεύσῃ καὶ νὰ ἔτοιμασθῇ, τὴν φρικαλεότητα τέλος καὶ τὸ βάναυσον παραλήρημα τοῦ «φινάλε», τὸ ὄποιον δὲν συγκινεῖ ἡ δὲν συγκλονεῖ ἀποτόμως παρὰ διτι ἐν ἡμῖν τὸ ἥττον εὐγενὲς καὶ πλέον ταπεινόν.

Αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ μελῳδία, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, σχεδὸν ἡμπορῶ νὰ εἰπῶ αὐτὸ τὸ δὲν τὸ ἔξαιτιώς λεπτὸν καὶ ιερόν, ἡ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην λεπτὴ μορφὴ αὐτὴ τοῦ μουσικοῦ κάλλους, δοπίας προσβολάς, δοπίας βλάβας δὲν ὑπέστη ἀπὸ αὐτὸν. Αὐτὴν ἡ ὄποια ἐκνυιάρχει τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ὄποιαν οἱ θεμελιωταὶ τοῦ ίταλικοῦ μελῳδράματος, οἱ ἴδιανταί μουσουργοὶ τῆς Φλωρεντίας καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς Βενετίας, ἥθελησαν κυρίαρχον τῆς διανοίας αὐτὴν ἡ ὄποια δυνάμει προνομίου μοναδικοῦ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Τέχνης, φέρει τὸ περικαλλὲς δόνομα ἴδεα, οἱ διάφοροι Βελλίνηδες τὴν κατέστησαν δούλην τῶν αἰσθήσεων, χορηγήτοιν ἀπολαύσεως φρούδων καὶ ἐπιπολαίων ἡδονῶν.

Μαζὶ μὲ τὴν ἔξωτερην αὐτὴν φιληδονίαν ἡ μελῳδία τοῦ Βελλίνη συνενόνει μίαν αἰσθηματικότηταν ἡ ὄποια δὲν εἰνε πάντοτε βαθυτέρα ἀπὸ αὐτὴν. Εἶνε ἔνιοτε βαθυτέρα καὶ δὲν ἐννοῶ νὰ παραγνωρίσω δῆσην φευγαλέαν χάριν αὐτὴν ἡ ἐκείνη ἡ φράσις τῆς «Υπνοβάτιδος» κατώρθωσε νὰ παρεμβάλῃ εἰς τὴν αὐχημηρότητα τῆς δρμητικῆς ζωηρότητος (brío) τοῦ Ροσσίνη. Ἄλλα ἀπέναντι ἐνὸς φθόγγου, ἐνὸς εἰλικρινοῦς στεναγμοῦ, πόση ψευδής αἰσθηματικότης! Πόσα ψευτοκλάματα ἀπέναντι ἐνὸς ἀληθινοῦ δακρύου! Piangere... far piangere, αὐταὶ αἱ λέξεις ἐπαναλαμβάνονται εἰς κάθε σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Βελλίνη. Ἡτο τὸ πρόγραμμά του, ἥ τὸ ἰδεῶδες του, καὶ δὲν νεαρός αὐτὸς θρηνωφόδος ἀληθεύῃ δὲ τὸ ἐμάλακε τὴν ἴδιοφυῖαν τῆς φυλῆς του, ἀλλὰ περισσότερον ἔτι τὴν κατέστησεν ἀνούσιαν καὶ τὴν ἔξησθημένησε. Καὶ ἐν τούτοις προτιμῶ τὴν μελαγχολίαν του ἀπὸ τὴν εὐθυμίαν του, ἀπὸ τὸν ἥρωισμόν του, ἀπὸ τὸν ἀκόμη τὸν ἐνθουσιασμόν του, καὶ τὴν πραγματικήν του ἀδυναμίαν ἀπὸ τὴν δῆθεν ὁώμην του. Ἐχει ζωηρότητας φρικτάς ἐνθυμηθῆτε τὸ Suona la tromba, τὴν διφοίλαν τῶν βαθυφώνων τῶν «Πουριτανῶν». Διττή καὶ ἀξιοθήη-

ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΕΙΔΟΝ

ΥΠΟ Π. ΤΣΙΡΙΓΩΤΗ

τος παρακμὴ τῆς ίταλικῆς μελῳδίας! Ήδον ὅτι αὐτὴν εὐρίσκεται αἴφνης στερογυμένη ἔξι λίσου τῶν δύο ἀκροτάτων τόνων τῆς ψυχῆς. Προδίδει τὰ πάντα, αὐτὴ ἡ ὄποια ἥτο ἴκανη τὰ πάντα νὰ διερμηνεύῃ. Ἀνίκανος πλέον νὰ ἔχῃ ἀληθῆ δύναμιν δσφ καὶ ἀληθῆ γλυκύτητα, ἐναλλάξ καὶ ἀληθῆ γλυκύτητα, τὸ πνεύματιν παρακμῆσοντας ἡ προστύχως ζωηρά, δὲν ἥξευτοι πλέον παρὰ νὰ ψευτοκλαίῃ ἡ νὰ θορυβῇ.

Εἶναι λοιπόν ἀδύνατον εἰς τὴν πεπτωκυῖαν αὐτὴν τέχνην νὰ συλλαβῇ τις ἐν τούλαχιστον ἓχνος, μίαν τούλαχιστον τελευταίαν ἀκτῖνα κάλλους; Όχι, βέβαια, ἀλλὰ κάλλους μόλις μουσικοῦ, — τούλαχιστον μουσικοῦ εἰς τὴν ἀρχικὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Κάλλους ἥχηρος, τρόπον τινὰ λίσκου καὶ τίποτε περισσότερον κάλλους μόλις μουσικοῦ, — τούλαχιστον μουσικοῦ εἰς τὴν ἀρχικὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Καὶ ἐπειτα καὶ ἴδιως, δύο σιλουέται γυναικεῖαι ἡ Ἀμίνα, ἡ ὄποια διὰ τὰς τάξις κατ’ αὐτὴν ὑποψίας θέλει ν’ ἀποθάνῃ, καὶ ἡ Νόρμα, διαρρηγήνουσα τοὺς ιεροὺς δεσμούς. Ναί, εἰς τὴν «Υπνοβάτιδα» πρὸ τῶν φρικαλεότητων τοῦ τέλους, ἥξευτο δὲν ὃ ἀπεκρίνεται τῶν «Πουριτανῶν» ἡ ἀλληλογραφία του μαρτυροῦ περὶ τούτου — ἐσύλλογιζετο δχι τὰ πρόσωπα τοῦ μελοδράματος, ἀλλὰ τοὺς καλλιφώνους ἀοιδούς, πάντοτε τοὺς λάρυγγας, ποτὲ τὰς ψυχάς.

Δι’ αὐτό, ἀπὸ τὰ πενιχρότερα τοῦ ἄσματα ὁδοῦ καὶ ἀπὸ τὰς πλουσιούσητος συνθέσεις του, δταν αὐταὶ καθηδὼς καὶ ἐκεῖνα ἐμέλποντο ἀπὸ φωνὰς κρυσταλλίνου διαυγείας ἡ ἀνεπέμποντο δρμητικῶς ἀπὸ φωνὰς λιγνοράς καὶ γοργάς, κάποιον κάλλος βέβαια καὶ κάποια ἀγαλ-

λίασις ἐνδεχόμενον ν’ ἀνέθρωσκον ἀλλὰ ἀγαλλίασις πατωτέρα καὶ λίσκη, ἡ στοιχειωδεστέρᾳ τὴν δοπίαν παρέχει ἡ μουσική ἀγαλλίασις καθαρῶς ἀκουστική, πολλάκις ἐνίστε ἀγαλλίασις τῶν αἰσθήσεων ἀλλὰ ἀγαλλίασις τοῦ πνεύματος ποτὲ.

Ἄπὸ τὸν Βελλίνην ὁ ὄποιος ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἐτῶν τριάκοντα ἐνός, ἀπὸ τὴν φροῦδον ταύτην ἴδιοφυῖαν τὴν ενόικον σώματος σαδροῦ, τι ἀπομένει σήμερον; Κάποια ράση φράσεων κάποιαι ἀρχαὶ ἐπιτυχεῖς κάποια σκόρπια ἀποσπάσματα, τόνοι (intonations) εὔστοχοι, μία λέξις, ἔνα δόνομα λεπτὰ τονισμένον. Καὶ ἐπειτα καὶ ἴδιως, δύο σιλουέται γυναικεῖαι ἡ Ἀμίνα, ἡ ὄποια διὰ τὰς τάξις κατ’ αὐτὴν ὑποψίας θέλει ν’ ἀποθάνῃ, καὶ ἡ Νόρμα, διαρρηγήνουσα τοὺς ιεροὺς δεσμούς. Ναί, εἰς τὴν «Υπνοβάτιδα» πρὸ τῶν φρικαλεότητων τοῦ τέλους, ἥξευτο δὲν ὃ ἀπεκρίνεται τῶν «Πουριτανῶν» ἡ προγολεῖται τοῦ «Tre giorni son che Nina». Καὶ ἀπὸ τὸ δῖσμα «Casta diva» τὰ δέκα πρῶτα μέτρα (measures), πιθανώτατα δὲν θὰ χαθοῦν.

Ἐίνε λίσως ἡ ὀρωποτέρα ἐπίκλησις τὴν δοπίαν ἥκουσε ποτὲ ἡ σελήνη — καὶ ἥξευτε πόσας ὁδαίας καὶ μὴ ἐπικλήσεις ἔχει ἀκούση. Ποτὲ τίποτε τὸ ἀγνότερον δὲν τῆς ἐτραγούδησαν, τίποτε τὸ πλέον νυκτερινὸν καὶ τὸ πλέον ἥμερον, τίποτε τέλος τὸ δοπίον νὰ τῆς ὄμοιαζῃ περισσότερον. Μεταξὺ τοῦ περιγράμματος τῆς μελῳδίας, τοῦ δρεπάνου τῆς θεαίνης καὶ «la fauille

d'or dans les champs des étoiles¹, τοῦ «χρυσοῦ δρεπάνου ποὺ ἔρριψεν εἰς τὸν ἀγροὺς τῶν ἀστέρων διηριστῆς τοῦ αἰωνίου θέροις» εἶνε δινατὸν νὰ διακρίνῃ κανεὶς καὶ ἐγὼ δὲν ἡξείρω, ποίαν κοινὴν καμπύλην καὶ ποίαν μυστηριώδη σχέσιν. Ἐνυπάρχει εἰς αὐτὸν τὸ φύσια μία στιγμὴ μεγαλοφυνίας, μία στάσις θεία, ἐσαιὲ ἀποκυνταλλωμένη.

¹ Βίκτωρ Ονυγγός.

Δὲν χρειάζεται περισσότερον διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῇ τὸ δόνομα τοῦ Βελλίνη, — ἀν μὴ τὸ Ἔργον του. «Εἶνε αἴμα τοῦ Ἐκτορος, ἀλλὰ εἶνε ὑπόλειμπα πλέον¹.». Εἶνε τὸ ωχρότερον δόδον ἐνὸς στελέχους τὸ δόπιον ὑπῆρξεν ἐκλεκτὸν καὶ ἐπὶ τοῦ δόπιον ἔθαλον θαυμαστά, ἀθάνατα ἀνθη.

[Μετάφρασις Χ. Θ. Δ.]

CAMILLE BELLAIGUE

¹ «Il est du sang d'Hector. Mais il en est le reste».

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΗΜΩΔΗ ΑΙΣΜΑΤΑ ΕΚ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ *

14

[Αρχήνησα τὴν ἡγαπᾶ τοὺς πόνους μου νὰ δεῖξω
μὰ τὴν ἀλήθεια ν|[ὰ τὴν π]ῶ τίποτες νὰ μὴν κρύψω.
Βολὴν ἐκάμα, κόρη μου, νᾶλθω νὰ σὲ φιλή|[σω]
[κ] ἐντρέπομαι νὰ σὲ τὸ πῶ, ἀλοὶ καὶ πάνω πίσω.
Γεράκι χρυσοπόρασινο, παγώ|[νι τ]ιμημένο,
τί σ' ἔφταισα δι ταπεινὸς καὶ στέκεις φοβισμένο;

5

Γέργαρπται τάνωτέρω κείμενον ἐν τῇ κάτῳ φ. 124β τοῦ ὑπ² ἀριθμὸν 183 κώδικος τῆς Μονῆς Βαρλαὰμ τῶν Μετεώρων. Ἡ γραφὴ τοῦ κειμένου εἶναι βάναυσος καὶ χρονολογικῶς δύναται νάναχθῇ εἰς τὸν XVII πιθανότατα αἰῶνα, καθ³ δὲν ἵσως ἔγραφη καὶ δὲν δλος κώδικς. Τὰ ἐν ἀγκύλαις [] ἔχουσι δυστυχῶς ἀποκοπῆ ὑπὸ τῆς κοπίδος τοῦ σταχωτοῦ βαθύτερον κατενεχθείσης. Ωδηγήμην δ'⁴ ἐν τοσούτῳ εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἔλλειπόντων τῶν τεσσάρων τούλαχιστον πρώτων στίχων καὶ ἐκ τῆς διατυπώσεως αὐτῶν τῆς κειμένης ἐν φ. 73β τοῦ αὐτοῦ κώδικος. Ἡ διατύπωσις αὗτη ἔχει ἐν πιστῷ ἀντιγράφῳ ὡς ἔξῆς:

αρχηνησα την ηγαπο τ8ς πον8ς μ8 να διξω
μα την αληθη|α να τη πο<πο>τες να μην κρηψο
βολην εκαμα κορι | [μ]8 ναλθο να σε φειλησο
κ(οι) εντρεπομε να σε το | [πο] αλυ κε πανο....

Ως φαίνεται τὸ δλον φύσια ἥτο ἐκ τῶν καλουμένων ἀλφαβήτων.

15

Τὰ χείλη σού ναι τζίντζιφο, τὸ στόμα σου κυ[δώνι]

Καὶ πλέον οὖ. — Ἡ ἀρχὴ αὗτη δημοτικοῦ τινος ἄσματος ἀπαντᾷ, βαναύσως ὡς δοκίμιον κονδυλίου γεγραμμένη κατὰ τὸν XVII-XVIII αἰῶνα, ἐν τῇ ἔξω φύᾳ τοῦ φ. 172β τοῦ ὑπ² ἀριθμ. 39 κώδικος τῆς Μονῆς Βαρλαὰμ τῶν Μετεώρων.

Στιχ. 2 κ: αληθη|α — 4 κ: αλύ κε πανοπήσω, — 5 κ: χρύσωπόδαινο

* Συνέχεια: «Παναθήναια» 31 Τανούσαρίου, σελ. 211.

16 — 21

[Δίστιχα Ζακυνθινά;]

Φόντες σὲ θέλω θυμηθῆ, τρέμει [ή] καρδιά μου, τρέμει
ώσαν τὸ φυλλοκάλαιο, ποὺ τὸ φυσοῦν οἱ ἀνέμοι.

Πρέπει νὰ ἔχω ὑπομονὴ σὰν ποὺ πατοῦν τὸ χῦμα,
ποὺ τὸ πατοῦν καὶ δὲν μιλεῖ, γιατὶ δὲν ἔχει στόμα.

Ως τρέχουντε τὰ σύγνεφα¹ καὶ τὸν καιρὸν ἀκλουθοῦντε,
ἔτζι τρεχοῦν τὰ μάτια μου, δντες σὲ θυμηθοῦντε.

Ἐχεις δυδ λαμπροὺς φωστῆρας, μάτια θεωρετικά,
ἀκτινοβιολοῦν καὶ δίχνουν σαῖτιες μεσ' [ε] τὴ[ν] καρδιά.

Τὰ μάτια σὸν τὰ μώρια, τὰ μωροπλανευμένα,
ποὺ πλάνευσαν τόσους πολλούς, τώρα πλανοῦν καὶ μένα.

Ἐγώ εἰμαι ἐκεῖνο τὸ πουλλί, ποὺ ἔχει δνομα κανάρι,
ποὺ ἔχει τὰ πτερὰ κίτρινα καὶ τὴν καρδιά του μαύρη.

Τὰ δίστιχα ταῦτα ἀντέγραψα ἐκ τοῦ ὑπ² ἀριθμ. 17 [79] κώδικος τῆς Φωσκολιανῆς βιβλιοθήκης τῆς Ζακύνθου κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1906. Καὶ δὲ μὲν κῶδιξ ἔγραφη προφανῶς κατὰ τὸν XIX αἰῶνα, τὰ δὲ δίστιχα κείνται ἐν φ. 9α ἔξεπτέτηδες ἐν αὐτῷ γεγραμμένα, πλὴν τοῦ τελευταίου, δπερ κείται ἐν φ. 14β.

Καθ³ δσον ἀφορδῆ εἰς τὸ δίστιχον 20 σημειῶ δτι είναι καὶ ταῦτη γνωστὸν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Άλλ⁴ ἐν τῇ ζώσῃ ἀντὶ μώρια κέγεται καὶ ἀντὶ μωροπλανεμέρα ἐν τῇ ζώσῃ λέγεται: μυριοπλανεμέρα Μύρωντος ὀνόμαζον κατὰ τὸν μέσον αἰῶνας οἱ διτικοὶ μάλιστα τοὺς Αἰδίοπας καὶ δὴ τοὺς Σαρακηνούς καὶ κατά τινα θεωρίαν, ἀσύστατον δ' διμως, ἐκ τίνος ἀποικίας τῶν Μύρων τούτων, ἐγκατασταθείσης, ἀδηλον πότε ἐν Πελοποννήσῳ, ἔλιψε ή χώρα αὗτῇ τὸ νεωτερικόν δνομια Μωρέας². Όπωδιπτο τόνομα Μῶρος ἀπαντᾷ σιχνάκις ἐν τοῖς αὕτη τὸ νεωτερικόν δνομια Μωρέας². Όπωδιπτο τόνομα Μῶρος ἀπαντᾷ σιχνάκις ἐν τοῖς αὕτη τὸ νεωτερικόν δνομια Μωρέας².

Αράπηδες νὰ σ' εύρουσιν καὶ Μῶροι νὰ σὲ σώσουν,
κ' εἰς δχλον Σαρακήνικον τρεῖς μαχαιριές σοῦ δώσουν³.

Ἡ λέξις Μῶρος (ἐκ τοῦ ιταλικοῦ moro, — γαλλ. maure, ισπαν. moro, γερμ. Mohr, λατιν. Maurus=Μαύρος, ή Μαυρούσιος) ἀκούεται καὶ ταῦτη ἐνιαχοῦ τῶν Ιονίων νήσων καὶ τοῦ Αίγαιου, σημαίνουσα υφίσια μὲν δὲν τι φανταστικόν, ἀλλ⁴ ἔχοντα σὲ τισι δημοτικοῖς κειμένοις καὶ ἔθνοιογικήν σημασίαν, συνωνυμοῦσα πρὸς τὸ Σαρακηρό⁴. Ἐν Ζακύνθῳ ἀπαντᾷ καὶ ἡ Σαρακηροὶ καὶ Μῶροι=οἱ ἀθρόοι, οἱ παντοδαποί, οἱ πανταχοῦν σπεύπαροιμιώδης φράσις Σαρακηροὶ καὶ Μῶροι=οἱ ἀθρόοι, οἱ παντοδαποί, οἱ πανταχοῦν σπεύδοντες⁵. Καὶ ἐπώνυμον ταῦτη τὸ Μῶρος ἐν Εύβοιᾳ καὶ Ἀργει καὶ ἀλλαχοῦ ἔτι.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

[Συνέχεια]

¹ Ἡ λέξις ἐν τῷ πώδικι ἐν τῷ διαστίχῳ, ἀνωθεν διαγεγραμμένης: τὰ μάτια μου

² Ιδέ προχείρως Κ. Παπαρρηγροπούλου, Τσοτοίνα τοῦ Ἑλληνικοῦ Εθνους. Εκδόσις Β'. Τόμ. Ε'. Εν Αθήναις 1887, σελ. 86.

³ Έ. Legrand, Recueil de chansons populaires grecques. Εν Παρισίοις 1874, σ. 32. — Τοῦ αὐτοῦ. Βιβλιοθήκη grecque vulgaire. Τόμ. II. Εν Παρισίοις 1881, σ. 56.

⁴ Πιοβλ. Ν. Γ. Πολίτου, Παραδόσεις. Μέρος Β'. Εν Αθήναις 1904, σ. 1036 (πρβλ. καὶ σ. 1039).

⁵ Σ. Π. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομήμων. Τόμ. Α' (1904) σ. 506-7.

T A B I B A I A

Νικολάον Βασιλειάδου: «Είκονες Κωνσταντινούπολεως καὶ Ἀθηνῶν» ἐκδιδόμεναι ὑπὸ Κων. Φ. Συόκου (εἰς κοινὴν καὶ εἰς καθαρεύονσαν). Ἐν Ἀθήναις, Τυπογραφεῖον «Ἐστία», 1910.

ΕΙΣ ἔνα τόμον φιλόκαλα τυπωμένον ἐμάξενθη διαφόρων ειδῶν δημοσιευμένη καὶ ἀδημοσιευτὸς φιλολογικὴ ἐργασία τοῦ κ. Ν. Βασιλειάδου, γνωστοῦ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν λογίου. Μία σειρὰ φιλολογικῶν ἐπιτοιλῶν, περιγραφαῖ από τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐντυπώσεις ἀπό τὰς Ἀθήνας, δηγήματα καὶ τέλος ἴστορικαι εἰκόνες — ὅλ' αὐτὰ γραμμένα μὲ διαφορὰν γλωσσικὴν ἀναμεταξὺ τους καὶ μ' αἰσθητὴν μεταβολὴν ὑφους (style) — ὑπάρχουν εἰς τὸ ἄξιανάγνωστον κατὰ τ' ἄλλα βιβλίον.

Ο κ. Αστακείαδης, ἀπολογητής τῆς νεωτέρας μας γηλώσσης, ποὺ ἄλλοι τὴν θέλουν νὰ λέγεται δημώδης, ἄλλοι τὴν ὄνομάζουν κοινήν, ἄλλοι καθωμαλλημένην καὶ ἄλλοι γλωσσαὶ του ἡλαύν, ὑπερασπίζεται, κατὰ τὸ σύστημα του μακαρίτη Ρούδην, τὸν γλωσσιὸν αὐτὸν τρόπον γράφοντας ὃ ίδιος τὴν ὑπερδάστισιν εἰς ἄλλο γλωσσικὸν ίδιωμα, ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποὺ ζητεῖ νὰ πολεμήῃ, δηλαδὴ εἰς τὴν καθαρεύοντας. — Εἰς τὰς ὁκτὼ πολυεπιλύδους ἐπιστολὰς του, ξεκινώντας μὲ τὴν πρόθεσιν φιλολογικῆς καὶ γλωσσολογικῆς κριτικῆς δὲν κατορθώνει νὰ παρακολουθήσῃ ταῦτα μέρη της πο-

κατιυδωνειν να συνδομολογηση παρα μονον μιαν ιστοριην επισκοπησιν, πολιν περιληπτικην έννοεινται και κάποτε δχι εξακριβωμένην — κάτι πουν ένθυμησει ανάλογον γνωστην έργασίαν τουν Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆν. — Το το άναμεταξύ παραθετειν κρισιεις ίδιακας του και ξένας, γνώμας, άξιωματα, πουν όπως συμβανειν συνήθως ειναι σωστά άσκονταν απόπειραν εις τάς μερικότητας, καταντούν όμως σφαλεότα και γίνονται πλάνι λογικοφανεις, δταν άναγωνται εις τάς γενικότητας και δταν χρησιμεύονταν είτε ως αφετηρια πρός εξήγησιν γεννητικών αιτίων είτε ως βάσεις πρός αιτιολογιαν γενικῶν αποτελεσμάτων.

Α' Άλλ' ό καί Βασιλεύαδης δέν απότελει ὡς πρὸς τὸ πάθημα τοῦτο ἔξαιρεσιν. Ἡ λεγομένη φιλολογικὴ κριτική, ίδιως τοῦ τόπου μας, μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν γίνεται συνήθωσα — τρόπον δικαιολογητικὸν τῶν ἀμεσῶν ἀτομικῶν ἐντυπώσεων (impressionisme) ή προσωπικῶν συνηθηδῶν καὶ διμοιογενείας τοῦ φρίνοντος πρὸς τὰ κρινόμενα. Η ἀπλῆς καὶ μόνον παρεγγητικὸν μερικῶν προχειρίων η εἰδικῶν γνώσεων.

Διότι ἀληθινά εἶναι κάτι οποίον καὶ μάλιστα πολὺ δύσκολον: ιον) ἡ ἀπλῆ γνωριμία σων) ἡ βαθυτέρα ἀντίμψις καὶ σον) ἡ ὁρθή θέσις γενικώτερων νόμων διὰ τὴν ἔξερενθησιν αἰτίων καὶ τὴν ἐξήγησην ἀποτελεσμάτων οἵς κάθε μὲν κλάδον τὸν ἐπιστητοῦ, ίδιων ὅμως εἰς τὸ εἰλέον σύνθετον καὶ πολύπλοκον κοινωνικὸν φαινόμενον, δηλαδὴ τὴν καλλιτεχνίαν, μάλιστα τὴν λογογραφικήν. Καὶ ἀόριτη δυσκολώτερον καὶ σπανιώτερον εἶναι τὸ νὰ εὑρεθοῦν μαζὶ μὲ τὴν δύναμιν αὐτῆς τῆς γενικοποιησεως (faculté de généralisation) πλούσιον φιλοσογικαὶ γνώσεις, ἐνώμενα πάλιν αὐτά μὲ ἔμφυτον μίσθητικότητα καὶ καλλιτεχνικὴν δοτήν. — Διὰ τούτο καὶ τὸ καλήτερον, ποὺ ἔχουν νὰ κάνουν οἱ ἀσχολούμενοι διασωδήποτε μὲ τὴν φιλολογίαν εἶναι τὸ νὰ μηδέφασιν κριτικὴν κατὰ τύπον καὶ μὲ δεξιώσεις σοβαρότητος.

Ἐντυπώσεις προσωπικάς, διευκρινίσεις σύμφωνα μὲν την προσωπικήν ἀντίληψιν, χαρακτηρισμούς ἐξ αἰτίας εργασῶν παφαλληλισμῶν καὶ συσχετίσεων καὶ περιλήψεις ἐστω ἴδιοτύπους κάθε μορφωμένος ἄνθρωπος καὶ ἀλίστα καθεύδεις ἀνεπτυγμένος καλλιτέχνης ἡμπόρει νὰ φάψῃ μὲ περισσοτέρων η δληγωτερών επιτυχίον. "Άλλο μως αὐτὸν καὶ ἄλλο η ἀναλυτική, γενικευτική καὶ ιδιακτική κριτική.

‘Ο κ. Βασιλειάδης, μολονότι λέγει εἰς τὸ τέλος ὅτι

γράφει ἀτομικάς γνώμας, ἡ θέλησε νὰ γράψῃ κριτικήν. Και συνεπὸς ὡς πρὸς τὸν κύριον αὐτὸν σκοπὸν του ἀπέτυχε. Καταθῶσθαι ὅμως πολλὰ ἄλλα πρόγαματα. Διδει π. χ. εἰς δοσῆς δὲ κατέγιναν φιλοπονώτας πολλὰς μὲ κρονολογικὴν σειρὰν στοιχειώδεις πληροφορίας διὰ τὴν φιλολογικὴν ἴστοριάν του Ἑλληνικῷ γένους, ἰδιῶς ὡς πρὸς τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν. Διατυπώνει συχνὰ ὅρθιὰς εἰς τὰς μεριοπτήτας ἀντιλήψεις ἰδικάς τοῦ καὶ ἔνεας κανῶς καὶ κάπιοις ἀξιοτιμεῖσθαις χαρακτηρισμούς. Πλέον ἐνδιαφέροντα ἴδιας εἶναι ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὸ δον τοῦ βιβλίου κεφαλαίον περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ἐκεῖ ἀκολουθῶν προφανῶς τὰς μεθοδικὰς καὶ φωτισμένας εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο γνώμας τοῦ πρώτην Πατριάρχου Κωνσταντίνου τοῦ Ε' ἴστορες ὅχι ἀδέξια τὴν ἐξέλιξιν τῆς μουσικῆς μας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, φανερώνοντας τὰς ὁρχικάς πτηγὰς αὐτῆς, τὰς ἐπιδράσεις, ποὺ ἔλαβεν ἐπειτα καὶ τὸν τρόπον, ποὺ θὰ ἦτον ἴσως δὲ καλλιτερος διὰ τὴν συστηματοποίησιν καὶ τὴν ἐκκαθαρίουν αὐτῆς, ἥτις δὲ ἐργασίαν, ποὺ ἡμπορεῖ ὅχι μόνον νὰ σεμνύνῃ καὶ ν' ἀναπτύξῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν καθόλου μουσικὴν μας ἄλλα καὶ νὰ καθοδίσῃ πολλὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ μέτρου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς προσφορᾶς σημεία διὰ τοῦ παραλληλισμοῦ τῶν ἀρχαίων καὶ ἐκκλησιαστικῶν μετρῶν, ποὺ συσχετιζόμενα κ' ἐργανεύομενα μουσικῶς, θὰ πλουτίσουν βέβαια τὰ μέλη καὶ τὰς φωνητικὰς ἀρμονίας τῆς μοναδικῆς ἴσως γλώσσης μας.

“Ωστε — διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν κ. Βασιλειάδην — δι’ ὅλης τὰ κατὰ μέρος προτερήματά του ἀξίζει πάντα διαβασθοῦν αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ. Καὶ μόνον ὃ τύπος, τὸν δρόποιον ἐδιάλεξε — δι’ ἐπιστολογραφικὸς — εἶναι κάποτε κουραστικὸς μὲ τὴν ἐπανάληψην τῶν τυπικῶν ἔκεινων κοσμὸν ἔγραψα — σούν ἐξήγησα — βλέπεις, φίλε μου — ἀγαπητὸν μου ποτὲ κτλ. Ἡμποροῦσε πολὺ καλά νὰ ἔχῃ γράψῃ τὰς επιστολὰς καὶ σταθεῖσας εἰς ἔνα φίλον, νὰ τὰς διασκευάσῃ ὥμοις ἔπειτα, ἀφαιριῶν τοὺς τύπους αὐτοὺς προκειμένου νὰ τὰς δημοσιεύσῃ.

Είς τὸ δεύτερον, τὸ δημιουργικόν, μέρος τοῦ βιβλίου σου, ὃπου προσπαθεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν λαϊκήν μας λῶσπαν, περιλαμβάνονται περιγραφαὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀφετὰ καλαὶ καὶ μετρημέναι καθὼς καὶ στορικαὶ εἰλόνες. «Ἡ στέψις τοῦ φαναριώτου ἡγεμόος Γκίκας εἶναι ἡ καλητέρα τῶν εἰκόνων αὐτῶν, διότι χει ἀναπαράστασιν προσώπων καὶ πραγμάτων μὲ ἄποιαν δομοιαλήθειαν καὶ ἀξιοσημείωτον περιγραφήστητα. — Ἀπὸ τὰς Ἀθηναϊκὰς ἐντυπώσεις του ἡ στόχησις τῆς τρέλλας τοῦ ποιητοῦ Βίζυνον ἔχει τὴν εἰσιν, καλοῦ χρονογραφήματος. Καὶ ἀπὸ τὰ δηγήματά σου, πάν τι διαπονούνται ἀπὸ κάποιον εὐχάριστον ἀνατολίδον τόνον. *Τὰ μάγια* ἵσως εἶναι τὸ καλύτερον.

Ἡ τάξις τῆς ἐννοίας, μία εὐρυθμία ἐνδεικτική συγ-
φαρικῆς πείρας, κάποια αἰσθηματικότης, συγγενεύουσα
ἀπότελε μὲ τὸν λιγοστὸν καὶ καθόλον ἡ συμμετοία,
ποτέλεσμα ὡρίουν λογικότητος, χαρακτηρίζουν δὲ
ὰ γραφόμενα τοῦ κ. Ν. Βασιλειάδου. Τὸ δέρφος εἰς τὰς
ἰκόνας καὶ τὰ διηγήματα ἔχει ὀπωρόδή ποτε διαλόγητα,
πάροχων διμοις εἰς αὐτὸν κάποτε φράσεις ὀλωσιδιόλου
ενικαὶ ἢ ἀσχημάτιστοι, ὅπως π. χ. ἦλθεν εἰς διάθεσιν ἢ
ἀκολουθία τῆς νίκης λαμποκοποῦσα στὸ χρυσοκέντημα
ἔγινα πιέρι τὸν θυμόν ἢ διευθύνει τὸ ἀδελφάτον
οὐ συμπλέγματος.

**scar Wilde : De profundis, μετάφραση Α. Γ. Μαρ-
ουτζόγλου. Ἀθήνα, Τυπογραφεῖο «Εστία», 1910.**

ΕΝ πρόκειται νὰ γίνῃ ἐδῶ ἀνάλυσις τοῦ «De profundis» τοῦ τελευταίου εἰς πεζὸν ἔργου, ποὺ τὸ γραψε φυλακισμένος ὁ Oscar Wilde, ὁ μεγάλος αὐτὸς ψικός τῆς σκηνέως. Διότι θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη τότε παρασυρθῆ καὶ εἰς γενικότερα καὶ νὰ ἐκπαθῇ ἡ ἔξακριβωμένην ἀνάλυσιν διὰ νὰ δειπνῇ πῶς ὁ ὑπὲριλλός, μολονότι φαίνεται κοσμοπολιτικός, εἴλιν ὁ

κατ' ἔξοχην ἐθνικός ποιητής τῆς φυλῆς του — ἐκπροσώπησις και φανέρωμα τῆς ψυχῆς τῶν Ἀγγλων, ποὺ φθάνει ὡς εἰς μυστικοπλάνειαν ἢ δέκτης τῶν ἀντιλήψεων των, και ἐγγίζει τὸν πρωτικισμὸν ὃ δρίζει τοῦ καλλιτεχνικοῦ και φιλοσοφικοῦ αὐτῶν ἰδεῶδους, και συγγενεύει μὲ τὴν ταλαιπωρίαν ἢ κοινωνική των εὐρυθμία, και πλησιάζει τὴν σκαιότηταν ἢ ἀπλότης και ἢ ἐνάργεια τῆς σκέψεως των. Και θὰ ὑπῆρχεν ἀκόμη ἀνάγκη μεγάλης συνθετικῆς προσπαθείας διὰ νὰ φανερωθῇ τὸ πᾶς εδῆρῆς συνχρόνο ὃ ἔξαιρετικὸς αὐτὸς ποιητής και πᾶς τοὺς ἐναρμόνισε τοὺς πλέον εὐγένεις τόνους καθὼς και τὰ πλέον παραστατικὰ χρώματα τῆς ψυχῆς του ἐθνοῦς του διὰ νὰ γίνῃ τοιουτούροπως θυμαμάσιος ἐδμηνευτῆς και ἤωραφός τῶν ωρῶν, τῶν αἰσθημάτων και τῶν ἵδεων ἐνὸς πολιτισμοῦ. Και πᾶς ἀκόμη, ἐπειδὴ ὃ πολιτισμὸς αὐτὸς ἐκπροσωπεῖ μίσον τῶν παντοτεινῶν λειτουργιῶν — τὴν ὑλικωτέραν ἔστω — τῆς δῆλης ἀνθρωπότητος, ἔφθασμος ὃ Οὐνāil νὰ ἴναι φωτεινὸν μετέωρον εἰς τὸν οὐρανὸν τῆς καθολικῆς σκέψεως, ἔστω και χωρίς νὰ ἔξαρσῃ ὡς εἰς τὰ γαλήνια, ὑπέροχα ἰδανικά τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς.

— Αἱ δὲ γαῖαι μὲν προσπάθειαν ἐπιγραμματικῆς παραστατικότητος λέξεις αὐται τῷ χρησιμεύουν ἵσως διὰ νὰ δώσουν νιᾶξιν τῆς ποιητικῆς στημασίας τοῦ *De profundis*, προκειμένου καὶ γίνη ἕδω παροίτος λόγος διὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ ἔργου, τὴν δύοίσαν ἐφιλοτεχνήσεων ὁ κ. Μαροπούτζόγλους. Ἡ μετάφρασις ποὺ ἔχει ὑφος ἀπλοῦν, ἀφετὰ συγγενεύον μὲ τὴν λαϊκὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιτρεπτασμένον ἀπὸ τὸ ἀκαλαίσθητον ἐκείνον καὶ Ἑρόδο τῷ γραμματολογικὸν τυπικὸν τῆς ψυχαρικῆς εὑρεσιτεχνίας, φθάνει ἐν τούτοις ν' ἀποδιδῇ καθαρὰ τὰ νοήματα τοῦ πρωτοτύπου, ἐνθυμημούσα διὰ τὴν διμαλότητα τὴν καλὴν γαλλικὴν μετάφρασιν. Σημαντικὸν αὐτῆς προσδόν είναι τὸ διὰ δέν χαλαρώνει πολὺ τὸ γοργὸν λυρικὸν ὑφος τοῦ *Οὐάλλδου* οὗτε κ' ἔξαιλειφε δόλτελα τὴν ἐντύπωσιν, τὴν δύοιαν ἡ τεχνοτροπία τοῦ ποιητοῦ ἐπιζητεῖ, ἐναλλάξοντας διαδικακά τὴν ἀποτομότητα μὲ τὴν σκοιλιότητα τῆς φράσεως καὶ πάλιν τὴν σκοιλιότητα μὲ τὴν γενικότητα, ποὺ μεταπίπτει αὐτὴ πάλιν εἰς τὴν ἀποτομότητα, ὥστε νὰ σχηματίζεται τοιουτοπρῶς ἓνα σαγηνευτικὸν καλειδοσκόπιον εἰκόνων καὶ ἰδεῶν. — Ἐν ἄλλῳ προτέρημα εἰς τὴν μετάφρασιν αὐτῆς είναι τὸ διὰ δέν σκοντάφτει ὁ ἀναγνώστης δυσάρεστα εἰς ἀκαλαίσθητα ἡ δασκαλικὰ δημιουργημένας λέξεις καὶ ἔξαιρεσει ἑνὸς γαλλικά γραμμένου *flâneur*, ἐνὸς *πατητῆς* καὶ μερικῶν ἄλλων δομοίων, προκωπεῖ ὅβιάστα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἐνοχλούμενος μόνον ἀπὸ μερικὰς χαρμφδίας καὶ ἀπὸ τοῦ τονισμοῦ τῶν γαλαζότητα.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Αύστριανή Σχολή. Συνεδρίασις της 10 Φεβρουαρίου.

Οξταῖρος τῆς Σχολῆς κ. Πράσσινερ διμίλησε περὶ τῶν ἀκρωτηρίων τοῦ Παρθενῶνος, ἵτοι περὶ τῶν

ἐπὶ τῶν ἀκροτάτων μερῶν τῷ δετωμάτων αὐτοῦ τεθειμένων διακοσμητικῶν ἔχοντων. Οἱ μέχρι τούδε συγράφαντες περὶ τοῦ Παρθενῶνος δὲν ἀναφέρουσιν εἰμὶ ἐλάχιστα περὶ τῶν ἀκρωτηρίων αὐτοῦ, διότι δύλιγα μόνον ἐκ τῶν διαστιθέντων τεμαχίων ἔγνωσι ζον καὶ ταῦτα δὲ δὲν ἐστούδισαν ἐπισταμένως οὐδὲ ἀνεν σφαλμάτων. Ὁ κ. Πράσσινερ συναγαγὼν πάντα τὰ διαστιθέντα τεμάχια κολοσσιάμων ἀνθεμίν καὶ ἐπιστα μένος σπουδάσας τὴν πρὸς ἀλληλα θέσιν τῶν τεμα χίων τούτων ἐν συγκίσει πρὸς πολλὰ ἀνάλογα ἀνθέμια καὶ ἀνθεμιοειδῆ κοσμήματα τῆς ἀρχαιότητος, καταθ ύσεις νὰ ἔξαρσιβώσῃ τὸ σχῆμα αὐτῶν κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ νὰ ἐπιβεβιώσῃ δι ταῦτα ἥσαν τεθειμένα ἐπὶ τῆς στέγης τοῦ Παρθενῶνος ὃς ἀκρωτηρία. Όμοίως καὶ ἐν Αἴγινῃ ἐπὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης ἤσαν τεθειμένα διακοσμητικῶν ἀκρωτηρίων δι τὰς κορών

φηξ τοῦ ναοῦ ὑπῆρχον ἐκατέρωθεν τοῦ ἀνθεμίου καὶ δύο γυναικεῖαι μορφαῖ. Τὰ ἀνθέμια τῶν κορυφαίων ἀκρωτηρίων τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσι μέγαν ὑψος ὀνταλόγως πόδες τὸ πλάτος τοῦ κατωτέρου μέρους αὐτῶν, διθέν χάριν τῆς συμμετοίας εἰνὲ ἀνάμεμφισθολον διτὶ ὑπῆρχον τινὰ παραπληρώματα ἐκατέρωθεν τοῦ ἀνθεμίου, ᾧδις οἱ γυναικεῖαι[¶] μορφαὶ ἐν τῷ ἀκρωτηρίῳ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφαίας· τίνα δημιουργία τὰ πάραπληρώματα ταῦτα, δῆλον. *Ινα μὴ δὲ ἐγερθῇ ἀμφιβολίᾳ τις, μῆτρας τὰ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ὑπάρχοντα καὶ αὐτὸθι πλησίον τοῦ Παρθενῶνος εὑρεθέντα τεμόχια ἀνθεμίων δὲν εἰνε ἀληθῶς ἀκρωτηρία τοῦ Παρθενῶνος, ὁ κ. Πράσσονικερ παρετηρησεν ὅτι ταῦτα εἰς οὐδὲν ἄλλο οἰκοδόμημα τῆς Ἀκροπόλεως δύνανται νά ἀποδοθῶσιν, επειδή τὸ μὲν οἰκοδόμημα τῶν Προπυλαίων ἔμεινεν ἡμιτελές, ὥστε δὲν ἐτέθησαν ἐπ' αὐτοῦ ἀκρωτηρία, τὸ δὲ Ἐρέχθειον εἰνε σχετικῶς μικρόν, ἐνῷ τὰ εἰρημένα ἀνθέμια είχον ὑψος περίπου τριών μέτρων καὶ ἐπομένως εἰς μόνον τὸν Παρθενῶνα ἀριδόζουσιν.*

Κατέπιττος δέ τις ανθεμίς καὶ τὸν Ποεια-

Κατόπιν ό διευθυντής της σχολῆς καὶ φον Πρειεδότων ὁμίλησε περὶ τίνος Ἀθηναϊκοῦ ψηφίσματος γεγομένουν ἐπὶ μαραμψίνης στήλης τῆς δοπίας τεμάχιον εὐέθημη πρὸ μικροῦ κατὰ τὰς πόρες βορρᾶν τῆς Ἀκροπόλεως ἀνασκαφάς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Τὸ ψηφίσμα τοῦτο ἐγένετο πρὸς τιμὴν ἐμπόρου τινὸς μετοικοῦ ἐν Ἀθήναις, ὅστις περὶ τὸ ἔτος 175 π. Χ. ἐπώλησεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν σίτον εἰς εὐθηνῆν τιμὴν καὶ ἐν ἄλλῃ περιστάσει, ἐνῷ εἶχεν ἀγοράσει 1500 μετρητὰς ἐλαῖου (=68,500 λίτρας) καὶ μετέφερεν αὐτὸν εἰς τὸν Πόντον πρὸς μεταπλάσιον καὶ ὀγόρων σίτου ἐν τῶν μερῶν ἐκείνων, μαθὼν δῆτι ἐι Ἀθηναῖς ὑπῆρχον ἔλλειψις ἐλαίου ἐφερε παῖς ἐπώλησεν αὐτὸν εἰς εὐθηνῆν τιμὴν αὐτόθι θυσιάσας τὰ κέρδη, ἀτινα ἔμελλε νὰ ἀπολούσῃ. Τὸ ψηφίσμα τοῦτο, καίτερο ἐλλιπτές, εἶνε λίαν σπουδαῖον διὰ τὴν γνῶσιν τῆς Ιστορίας τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν οἰκονομικῶν στενοχωριῶν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ B' π. Χ. αἰώνος, διε ἔνεκα τῶν πολέμων τῶν Ἠρωμαίων πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Συρίας Ἀντιοχον καὶ πρὸς τὸν Φίλιππον τὸν Ε' τῆς Μακεδονίας κατέστησαν δυσχερεῖς αἱ ἐμπορικαὶ σιναλλαγαὶ καὶ ἐνέσκηψεν οἰκονομικὴ κρίσις. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἡσαν φύλοι τῶν Ἠρωμαίων καὶ διὰ τῆς ὑποστροφῆς εως αὐτῶν ἥδην αντο νὰ ἐμπορεύωνται ἀσφαλῶς εἰς τὸν Πόντον, διότι ἐν παλαιοτέροις χρόνοις διειζῆγον ἀκμαίοτατον ἐμπόριον.

Γεουμανική Σχολή. Συνεδρίασις της 17 Φεβρουαρίου.

ΕΝ ἀρχῇ δὲ καὶ Κάρω ἀνεκοίνωσε τὸν θάνατον τοῦ ἀρχαιολόγου "Αλτμανί, ἐν ἀκμαῖς ἥλικις εὐρισκομένου καὶ ίκανοῦ νὰ προσενέγκῃ σπουδαίας ὑπῆρξίας εἰς τὴν ἐπιστήμην, καὶ τοῦ διευθύνοντο τοῦ ἐν Κωνσταντινούπολει ἀρχαιολογικοῦ μουσείου Χαμδῆ - βέβη, τοῦ μόνου μεταξὺ τῶν Τούρκων αἰσθανθέντος τὴν ὁξείαν τῆς σπουδῆς τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ πολλὰ πρᾶξαντος ὑπέρ αὐτῆς.

Ακολούθως δ. κ. Λάττερμανν ὁμίλησε περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς κατασκευῆς τοῦ ἐν Ἐλευσίνι Τελεστήριον καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἀντικούνσας στοᾶς τῆς οἰκοδομηθείσης ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Φιλωνίου, τοῦ κατασκευάσαντος καὶ τὴν ἐν Πειραιᾳ Σκευοθήκην ἐπὶ Δημητόριον τοῦ Φαληρέως (313 π. Χ.). Ἐξετάζων δ. κ. Λάττερμανν νέαν ἐλευσινιακὴν ἐπιγραφαῖν διαλαμβάνοντας περὶ τῆς κατασκευῆς τῆς Φιλωνίας στοᾶς καὶ ιδίως περὶ τῶν θεμελιών αὐτῆς, ἀπέδειξεν ὅτι ἡ στοὰ αὕτη ἔχει κατασκευασθῆ συμφώνως πρὸς τοὺς ὄρους τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης.

Κατόπιν δ. κ. Κάρω ώμηλησε περὶ τῶν πολυναριθμοτάτων ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι ἔνεργεντων προϊστορικῶν σφραγίδων ιερῶν καὶ δακτυλίων, ζητήσας νὰ δρίσῃ τὴν χρονολογίαν αὐτῶν ἐπὶ τῇ βάσει ὄρισμένων παραδειγμάτων. Ὡν ἡ γρογολογία εἶναι βεβαία,

πλήρης ρωσοβουλγαρική συμφωνία πρός διατήρησιν τῆς εἰρήνης εἰς τὸν Αἴγανον.
26. Δημοσιεύεται, κατόπιν διαφόρων φημῶν, ἀνακοινωθὲν τοῦ Στρατ. Συνδέσμου ὅτι ἡ Κυβέρνησις Δραγούμη, ἡτις ἀνέλαβε τὸ ἀνορθωτικόν του ἔργον, ἀπολαύει τῆς πλήρους ἐμπιστοσύνης του.

ΗΜΕΡΟΒΙΟΣ

ΜΙΚΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Π. Ο. Ἡ βία δὲν ὠφελεῖ πάντοτε· ἀλλ' ἀφοῦ τόσον ἀνυπομονεῖτε, ὥστε νά θεωρήτε πεθαμένον τὸν Νορβηγὸν συγγραφέα Μπγέρνσων καὶ κάπαιτητε νά γράψωμεν νεκρολογίαν του, σᾶς πληροφοροῦμεν ὅτι πραγματικῶς ἔνα τηλεγράφημα ἥλθε πρὸ πέντε ἑβδομάδων κ' ἔλεγεν ὅτι εἶναι εἰς τὰ τελευταῖα του. Ἀλλὰ εἰς τὰ τελευταῖα των εὑρίσκονται ἀπό καιρὸν τῷρα διάφοροι μεγάλοι τῆς γῆς, χωρὶς καὶ νά πεθαίνουν. Τὸ κακὸν ὅμως εἶναι ὅτι εἰδικῶς διὰ τὸν Μπγέρνσων ἐβιάσθησαν, ὅπως σεῖς, τὰ πολύτικα φύλλα νά τὸν νεκρολογήσουν, ἔνα ἦ δυὸς ἀθηναίκα τὰ ἐμμῆθησαν, καὶ μία βοιωτικὴ ἐφημερίδα τοῦ ἔκαμε φιλοτιμώτατα ἀλληλινὸν φιλολογικὸν μνημόνιον. — Ὁρισθόφιλον. Τὸ ἔργον τῆς Κες Ἀρσινόης Παπαδοπούλου, ἡ «Παραμονὴ τῆς Πρωτομαγιᾶς» εἶναι φαντασμαγορικὸν δραματάκι· δὲν ἐπαίχθη εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον τότε, διότι δὲν ἦτο εὔκολον νά εὑρεθοῦν παιδάκια τόσον ἔξυπνα, ὥστε νά ὑποκριθοῦν τὰ πουλάκια, ίσως διότι ὅλα τὰ παιδάκια εἶναι σάν τὰ πουλάκια . . . — Γλωσσομαθῆ. Ός καὶ τὸ ἀτελέστατον «Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς διαλέκτου» τοῦ Βυζαντίου περιέχει τὰς λέξεις ποὺ πρωτακούσατε· τὸ ἀνασέρνω, μάλιστα, κυριολεκτεῖται μὲ τὴν σημασίαν «βαζάνω νερό ἀπὸ τὸ ληγάδι». — Ἀρτιπνευματιστήρ. Μάλιστα· ἡ Rachilde ἔδημοσίευσε βραχίταιν βιβλιοκρισίαν εἰς τὸν «Γαλάτην Ερμῆν» τῆς Ι. Φεβρουαρίου (ἀριθ. 303), καὶ ἡ βιβλιοκρισία ἀρχίζει μὲ τὰς ἔξης λέξεις: «Δύο σοβαροὶ ἀνδρες ἀρεσκεύ-

θησαν νά μεταφράσουν φιλολογικῶς τὸ Ἑλληνικὸν τοῦτο μυθιστόρημα, ποὺ διεξάγεται εἰς τὴν Τουρκίαν» κτλ. Ἰδού λοιπὸν ὅτι τὸ ἀναφέρομεν!

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»
— ἀδείᾳ τοῦ Υπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν . . . Δρ. 2,483.75

Τὸ ἀπαιτούμενον δλικὸν ποσὸν εἶναι 3,500 περίπου. Ὅπολείπονται περὶ τὰς 1,000. Καὶ τὸ ὑπενθυμίζομεν εἰς δλους. Ὅλοι ἔχουσαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς στίχους τοῦ ὑμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὅδος Ἀριστοτέλους 35.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἡ Λήκυθος, ποίημα Πέτρου Ζητουνιάτη. Ἀθῆναι, τυπογρ. «Ἐστία» Μάϊσνερ καὶ Καργαδούρη, φρ. 3.

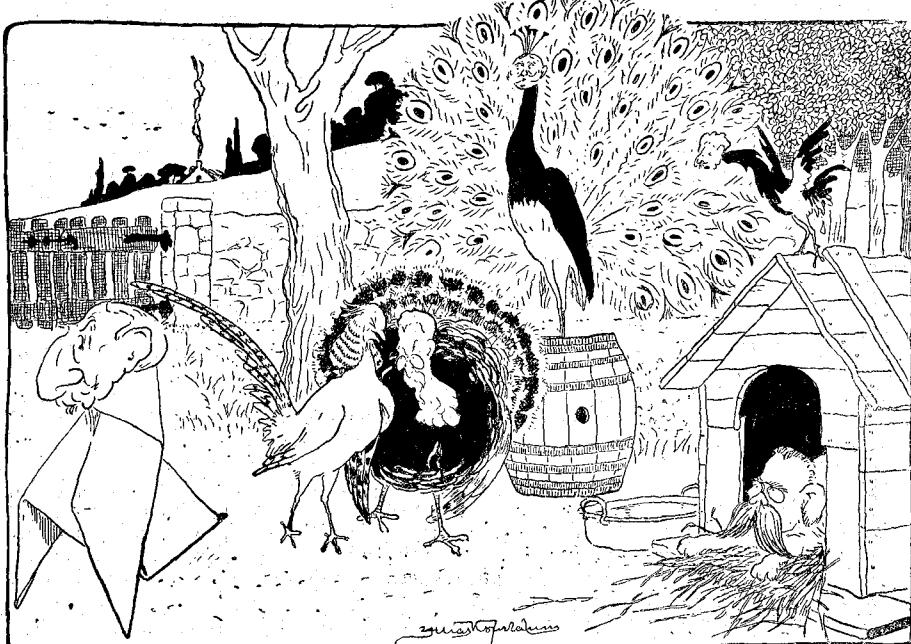
Ἐπικόνες Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀθηνᾶν, Νικολάου Βασιλειάδου, ἐκδιδόμενα ὑπὸ Κων. Φ. Σκόκου. Ἀθῆναι, τυπογρ. «Ἐστία» Κ. Μάϊσνερ καὶ Ν. Καργαδούρη. Διὰ τὴν Ἐλλάδα φρ. 4, διὰ τὸ ἔξωτερικὸν φράγκα 4.50.

Ἀπὸ τὴν Ιστορίαν εἰς τὰ Πράγματα (Μονοίκαι Σημειώσεις), Γ. Ἀξιώτη. Ἀθῆναι, Φεβρουάριος 1910.

De profundis, Oscar Wilde, μετάφ. Α. Γ. Μαρποτζόγλου. Ἀθῆναι, τυπογρ. «Ἐστία» Μάϊσνερ καὶ Καργαδούρη, δρ. 2, φρ. 3.

Les Mignardises, poèmes, Charles Moulié. Paris, éd. du «Nain Rouge».

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ. ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

«Ἀθῆναι» — Ο Σαντεκλέρ εἰς τὴν Ἐλλάδα: η Φασιστὴ ἔξουσια. (Υπὸ Ἡλ. Κουμετάκη)